

Från: Remissoversynlpfo18 <remissoversynlpfo18@skolverket.se>
Skickat: den 22 mars 2024 09:25
Till: Remissoversynlpfo18; info@barnombudsmannen.se; info@digg.se; do@do.se; registrar@esv.se; info@folkhalsomyndigheten.se; ifau@ifau.uu.se; registrar@jamstalldhetsmyndigheten.se; stockholm@lansstyrelsen.se; info@mfd.se; info@mucof.se; info@nrr.se; Regelrådet; sameskolstyrelsen@sameskolstyrelsen.se; kansli@sametinget.se; info@skolfi.se; registrar@skolinspektionen.se; spsm@spsm.se; registrar@mediemyndigheten.se; scb@scb.se; vetenskapsradet@vr.se; info@artsandhearts.se; johanna.carnvik.schoier@autism.se; remisser@barnlakarforeningen.se; samordning@barnverket.nu; kansliet@dhb.se; info@elevernasriksforbund.se; info@friskola.se; info@funktionsratt.se; info@foraldralliansen.nu; dyslexi@fdb.nu; info@hjärnkraft.se; info@iv.nu; info@ideburenskola.se; anna.akerfeldt@ifous.se; forbundet@kommunal.se; fub@fub.se; info@rbu.se; kansliet@attention.se; info@jag.se; info@sefif.se; info@skr.se; emma.skepp@diabetes.se; sekreterare@skollakarforeningen.com; info@sverigeselevrad.se; utredning@sverigeslarare.se; info@sverigesskolledare.se; hej@uh.se; info@ungsyn.se; kansliet@ungarorelsehindrade.se; rws@waldorf.se; centralforbundet.roma@gmail.com; jon.pettersson@frantzwagner.org; info@jfst.se; info@jusungdom.org; malmo.romska.idecenter@gmail.com; info@metnuoret.se; niejdasielbrr@gmail.com; renagarforbundet@gmail.com; stefano.kuzhichov@helsingborg.se; kansli@sameatnam.se; roma_institutet@ymail.com; romanopaso@hotmail.com; kansli@rufs.org; info@saminuorra.org; info@sapmi.se; info@str-t.com; sverigefinne@gmail.com; info@rskl.se; info@rsn-sfu.se; foorumi@rskl.se; info@jiddischforbundet.se; marioasp@live.se; info@trajoskodrom.se; wizo@wizo.se; registrar@hb.se; registrar@gu.se; registrar@du.se; registrar@hig.se; registrar@hh.se; registrar@ju.se; registrar@hkr.se; registrar@hv.se; registrar@kau.se; registrar@ki.se; registrar@liu.se; registrar@lnu.se; registrar@ltu.se; registrar@lu.se; registrar@mau.se; registrar@miun.se; registrar@mdu.se; registrar@buv.su.se; registrar@sh.se; registrar@umu.se; registrar@uu.se; registrar@oru.se; kommunen@boden.se; medborgarcenter@botkyrka.se; kommun@forshaga.se; stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se; kommun@herjedalen.se; kontaktcenter@jonkoping.se; malmstad@malmo.se; kontakt@molndal.se; norrkoping.kommun@norrkoping.se; kundtjanst@skelleftea.se; registrar.utbildning@edu.stockholm.se; umea.kommun@umea.se; kommun@vara.se; kommun@vetlanda.se; info@dibber.se; info@hagvidson.se; info@pysslingen.se; info@laromedelsforetagen.se; joakim.jakobsson@ri.se; info@swedishedtechindustry.se

Kopia: Adrian Forssander; Lena Lyckeståhl
Ämne: RE: Remiss avseende förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan.
Bifogade filer: Bilaga 1 Skolverkets förslag till ändring av förordningen om läroplan för förskolan dnr 202_848.pdf; Bilaga 2 deltagare på samråd dnr 2024_848.pdf; Bilaga 3 Sändlista dnr 2024_848.pdf; Konsekvensutredning avseende förslag till ändring av området digitalisering i förskolans läroplan dnr 2024_848.pdf; Missiv remiss dnr 2024_848.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Slutfört

Kategorier: Rigmor
AppServerName: p360_prod

DocumentID: RR 2024-78:01
DocumentIsArchived: -1

Du får inte e-post ofta från remissoversynlpfo18@skolverket.se. [Se varför det här är viktigt.](#)

Hej,

Vi ber om ursäkt. I utskicket missade vi att bifoga missivet. Vi bifogar därför missiv, konsekvensutredning och bilagor igen så ni får allting samlat i ett och samma mejl.

Vänliga hälsningar

Adrian Forssander och Lena Lyckeståhl, Undervisningsråd

Skolverket, Avdelningen läroplaner, Enheten För- och grundskolan

Postadress: Box 4002, 171 04 Solna

Besöksadress: Svetsarvägen 16

<https://www.skolverket.se>

From: Remissoversynlpfo18

Sent: Friday, March 22, 2024 9:09 AM

To: info@barnombudsmannen.se; info@digg.se; do@do.se; registrator@esv.se; info@folkhalsomyndigheten.se; ifau@ifau.uu.se; registrator@jamstalldhetsmyndigheten.se; stockholm@lansstyrelsen.se; info@mfd.se; info@mucf.se; info@nrr.se; regelradet@regelradet.se; sameskolstyrelsen@sameskolstyrelsen.se; kansli@sametinget.se; info@skolfi.se; registrator@skolinspektionen.se; spsm@spsm.se; registrator@mediemyndigheten.se; scb@scb.se; vetenskapsradet@vr.se; info@artsandhearts.se; johanna.carnvik.schoier@autism.se; remisser@barnlakarforeningen.se; samordning@barnverket.nu; kansliet@dhb.se; info@elevernasriksforbund.se; info@friskola.se; info@funktionsratt.se; info@foraldraalliansen.nu; dyslexi@fdb.nu; info@hjernkraft.se; info@iv.nu; info@ideburenskola.se; anna.akerfeldt@ifous.se; forbundet@kommunal.se; fub@fub.se; info@rbu.se; kansliet@attention.se; info@jag.se; info@sefif.se; info@skr.se; emma.skepp@diabetes.se; sekreterare@skollakarforeningen.com; info@sverigeselevrad.se; utredning@sverigeslarare.se; info@sverigesskolledare.se; hej@uh.se; info@ungsyn.se; kansliet@ungarorelsehindrade.se; rws@waldorf.se; centralforbundet.roma@gmail.com; jon.pettersson@frantzwagner.org; info@jfst.se; info@jusungdom.org; malmo.romska.idecenter@gmail.com; info@metnuoret.se; niejdasiembre@gmail.com; renagarforbundet@gmail.com; stefano.kuzhikov@helsingborg.se; kansli@sameatnam.se; roma_institutet@ymail.com; romanopaso@hotmail.com; kansli@rufs.org; info@saminuorra.org; info@sapmi.se; info@str-t.com; sverigefinne@gmail.com; info@rskl.se; info@rsn-sfu.se; foorumi@rskl.se; info@jiddischforbundet.se; marioasp@live.se; info@trajoskodrom.se; wizo@wizo.se; registrator@hb.se; registrator@gu.se; registrator@du.se; registrator@hig.se; registrator@hh.se; registrator@ju.se; registrator@hkr.se; registrator@hv.se; registrator@kau.se; registrator@ki.se; registrator@liu.se; registrator@lnu.se; registrator@ltu.se; registrator@lu.se; registrator@mau.se; registrator@miun.se; registrator@mdu.se; registrator@buv.su.se; registrator@sh.se; registrator@umu.se; registrator@uu.se; registrator@oru.se; kommunen@boden.se; medborgarcenter@botkyrka.se; kommun@forshaga.se; stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se; kommun@herjedalen.se; kontaktcenter@jonkoping.se; malmstad@malmo.se; kontakt@molndal.se; norrkoping.kommun@norrkoping.se; kundtjanst@skelleftea.se; registrator.utbildning@edu.stockholm.se; umea.kommun@umea.se; kommun@vara.se; kommun@vetlanda.se; info@dibber.se; info@hagvidson.se; info@pysslingen.se; info@laromedelsforetagen.se; joakim.jakobsson@ri.se; info@swedishedtechindustry.se

Cc: Adrian Forssander <adrian.forssander@skolverket.se>; Lena Lyckeståhl <Lena.Lyckestahl@skolverket.se>

Subject: Remiss avseende förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan.

Hej,

Skolverket översänder härmed förslag till ändringar i Läroplanen för förskolan (Lpfö 18). Förslagen avser digitalisering, ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, förskollärares ansvar att välja och värdera lärverktyg, högläsning, rörelse samt ändringar av redaktionell karaktär.

Skolverket vill ge remissinstanserna möjlighet att yttra sig över förslagen och särskilt de förslag som är relevanta för remissinstansen. Eventuella synpunkter ska vara Skolverket tillhanda senast den onsdag 24 april. Skolverket har inte möjlighet att beakta remissvar inkomna efter sista svarsdatum.

Skicka gärna svar som e-post till remissoversynlpfo18@skolverket.se eller till registrator@skolverket.se. Ange Skolverkets diarienummer 2024:848.

Vid eventuella frågor hänvisas till Adrian Forssander som nås via adrian.forssander@skolverket.se alternativt på telefon 08 – 527 338 79 eller Lena Lyckeståhl lana.lyckestahl@skolverket.se alternativt på telefon 08 – 527 334 23.

Vänliga hälsningar

Adrian Forssander och Lena Lyckeståhl, Undervisningsråd

Skolverket, Avdelningen läroplaner, Enheten För- och grundskolan

Postadress: Box 4002, 171 04 Solna

Besöksadress: Svetsarvägen 16

<https://www.skolverket.se>

Remiss avseende förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan

Remissen innehåller förslag till ändringar i följande författningar:

- Läroplan för förskolan (SKOLFS 2018:50)

Regeringen gav i ändring av 2023 års regleringsbrev (U2023/02765) Skolverket i uppdrag att föreslå ändringar i förskolans läroplan (SKOLFS 2018:50) som innebär att det inte ska finnas krav på att använda av digitala lärverktyg. Skolverket fick också i uppdrag att föreslå ändringar som innebär att utbildningen i förskolan i huvudsak ska vara skärmfri för barn samt att användandet av digitala lärverktyg ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde. Skolverket föreslår därför ett antal ändringar i Läroplanen för förskolan (Lpfö 18). Förslaget innebär att det inte ska vara obligatoriskt att använda digitala lärverktyg i förskolan. Vidare föreslår myndigheten ett förtydligande av förskollärares ansvar att värdera och välja arbetssätt och lärverktyg. Förslaget innebär även att förskolans arbete med rörelse och högläsning förstärks. Utöver detta föreslås en omformulering och flytt av läroplansuppdraget gällande ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik. Myndigheten gör också redaktionella ändringar av språklig karaktär. Skolverket översänder härmed ovanstående förslag som berör förskolan.

Skolverket vill ge remissinstanserna möjlighet att yttra sig över förslagen och särskilt de förslag som är relevanta för remissinstansen. Eventuella synpunkter ska vara Skolverket tillhanda **senast den onsdag 24 april 2024**. Skolverket kommer inte ha möjlighet att beakta yttrande inkomna efter sista svarsdatum. Skicka gärna svar som e-post till remissoversynlpfo18@skolverket.se eller till registrator@skolverket.se. Ange Skolverkets diarienummer 2024:848.

Vid eventuella frågor hänvisas till Adrian Forssander som nås via adrian.forssander@skolverket.se alternativt på telefon 08 – 527 338 79 eller Lena Lyckeståhl lena.lyckestahl@skolverket.se alternativt på telefon 08 – 527 334 23.

På Skolverkets vägnar

Anna Westerholm
Avdelningschef Läroplaner
Skolverket

Bilagor

Konsekvensutredning

Förslag till ändringar i Läroplanen för förskolan

Deltagare på samråd

Sändlista

Konsekvensutredning avseende förslag till ändring av området digitalisering i förskolans läroplan

Innehållet i konsekvensutredningen utgår från 6–8 §§ i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Till denna konsekvensutredning bifogas

- Bilaga 1 Skolverkets förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan
- Bilaga 2 Deltagare på samråd
- Bilaga 3 Sändlista.

Sammanfattning

I enlighet med uppdraget föreslår Skolverket att det inte ska vara obligatoriskt att använda digitala lärverktyg¹ i förskolan. Vidare föreslår myndigheten ett förtydligande av förskollärarens ansvar att värdera och välja arbetssätt och lärverktyg.² Utöver uppdraget föreslår Skolverket att förskolans arbete med rörelse förstärks. Förslaget innehåller också ett förtydligande av högläsningens och samtalets roll i förskolan utifrån ett språk- och kunskapsutvecklande syfte. Skolverket föreslår dessutom att gällande skrivning om ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik omarbetas och flyttas. Myndigheten gör också redaktionella ändringar av språklig karaktär, som till exempel en ändring från ”verksamhet” till ”utbildning” i kapitel 2.6 Uppföljning, utvärdering och utveckling.

I framtagandet av konsekvensutredningen har Skolverkets interna expertis, aktuella rapporter och redovisningar samt remissvar på Skolverkets nationella digitaliseringsstrategi använts. Samråd har genomförts med övriga skolmyndigheter, forskare inom kognitionsområdet och forskare inom utbildningsvetenskap. Vidare har samråd skett med lärosäten, relevanta organisationer samt med förskollärare och rektorer vid Skolverkets

¹ I denna konsekvensutredning använder Skolverket begreppet digitala lärverktyg i betydelsen lärverktyg som är digitala och används i undervisningen i förskolan. Detta kan både innefatta verktyg med skärm, som till exempel mobiltelefoner, och utan skärmar, som till exempel programmeringsrobotar eller digitala läromedel.

² I denna konsekvensutredning använder Skolverket begreppet lärverktyg som ett samlingsnamn för läroböcker och andra läromedel, utrustning och material som används i undervisningen i förskolan. Begreppet innefattar både digitala och analoga lärverktyg. Det kan till exempel vara leksaker, återbruksmaterial, lera eller digitalkameror.

referensförskolor. Skolverket har även varit i kontakt med representanter för läromedelsföretagen och Swedish Edtech Industry.

Skolverket ser att läroplansförslaget kan få konsekvensen att användandet av digitala lärverktyg minskar (se bilaga 1). Att alla barn inte kommer att komma i kontakt med digitala lärverktyg kan få konsekvensen att deras förutsättningar att utveckla en digital kompetens kan bli mer olikvärdig. Ett minskat användande av digitala lärverktyg kan även få negativa följder för barns möjlighet till delaktighet och inflytande, då digitala lärverktyg som till exempel kameror kan bidra till barns möjligheter att göra sin röst hörd. Vidare ser myndigheten att förslaget med förstärkta skrivningar om rörelse och högläsning och ge barn fler möjligheter till utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande. Skolverket ser även att förslaget att ge ett förstärkt ansvar till förskolläraren att värdera och välja lärverktyg kan leda till att förskollärarens professionella autonomi stärks. Till sist ser Skolverket att en konsekvens av förslaget kan bli att kompetensutveckling rörande digital kompetens blir nedprioriterad. Myndigheten menar att detta kan leda till att personalens digitala kompetens försämras vilket kan påverka barns möjligheter att utvecklas och lära. De negativa följderna av en försämrad digital kompetens hos personal kan bli som störst för barn i behov av särskilt stöd och för barns möjlighet att utveckla sitt eller sina modersmål och/eller nationella minoritetsspråk.

Bakgrund

Regeringen gav i ändring av 2023 års regleringsbrev (U2023/02765)³ Skolverket i uppdrag att föreslå ändringar i förskolans läroplan (SKOLFS 2018:50) som innebär att det inte ska finnas krav på att använda digitala lärverktyg. Skolverket fick också i uppdrag att föreslå ändringar som innebär att utbildningen i förskolan i huvudsak ska vara skärmfri⁴ för barn samt att användandet av digitala lärverktyg ska ske selektivt utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde.

Skolverket har i framtagandet av denna konsekvensutredning och i det förslag som framgår i bilaga 1 *Skolverkets förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan* beaktat remissynpunkter på Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet, World Health Organisations (WHO) rekommendationer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn, Folkhälsomyndighetens rekommendationer om stillasittande och sömn, forskning, Barnrättskommitténs kommentarer samt synpunkter inkomna i samråd med intressenter.

³ U2023/02765, *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens skolverk*, 2023.

⁴ I denna konsekvensutredning använder Skolverket skärm i betydelsen digitala verktyg med skärmar som till exempel tv, datorskärm, smarttelefon eller en surfplatta. Skärm inkluderar inte digitala verktyg utan skärm, som till exempel programmeringsrobotar och digitala köksverktyg.

Underlag till Skolverkets förslag

Nedan presenteras de underlag som Skolverket har beaktat i arbetet med att ta fram förslaget på nya formuleringar i Läroplanen för förskolan, se bilaga 1. Utöver dessa har myndigheten även tagit hänsyn till synpunkter inkomna på samråden. Dessa synpunkter redovisas i kapitel 4 i denna konsekvensutredning.

Remissynpunkter på Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027

Regeringen beslutade i maj 2017 om en första samlad digitaliseringsstrategi för flera samhällsområden, däribland skolväsendet.⁵ Den första nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet sträckte sig från 2017–2022 och syftade till att alla barn, elever, unga och vuxna skulle få de kunskaper de behövde för arbetslivet såväl som för livet i stort och på sikt bidra till den framtida kompetensförsörjningen.⁶ Vid revideringen av förskolans läroplan 2018 fördes det bland annat in skrivningar om digitalisering i förskolans läroplan.

2023 föreslog Skolverket en ny digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Skolverket har i arbetet beaktat Regeringskansliets remittering av Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027.⁷ I beaktandet har myndigheten lagt särskilt fokus vid barns kognitiva utveckling, hälsa och välbefinnande i relation till digitala lärverktyg i förskolan. Av de remissvar som berör förskolan och yngre barn lyfter flertalet fram vikten av att barn i huvudsak behöver få vara delaktiga i mänsklig interaktion för sin utveckling.⁸ Ett mindre antal synpunkter handlar om barns behov av rörelse och lek och vikten av att det fortsatt får stå i centrum i förskolan.⁹ Några instanser beskriver att yngre barn har problem med att översätta sina upplevelser via tvådimensionella medier till en tredimensionell verklighet och att det därför kan vara svårt för yngre barn att förstå vad de ser på en digital skärm.¹⁰

I remissvaren framträder en splittrad bild av instansernas syn på användandet av digitala lärverktyg i förskolan. Lunds universitet menar att måluppfyllelsen är större när digitalisering används restriktivt¹¹, andra är tveksamma till eller vill helt avråda från användandet av digitala lärverktyg i förskolan.¹² Några

⁵ Regeringskansliet, *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi*, 2017.

⁶ Utbildningsdepartementet, *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet*, 2017.

⁷ U2022/03951, *Remiss av Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet*, 2023b.

⁸ Karolinska institutet, *Beslut om yttrande över förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Linköpings universitet, *Remissvar från Linköpings universitet gällande Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 U2022/03951*, 2023; Lunds universitet, *Yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Statens medieråd, *Yttrande över Skolverkets förslag till digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)*, 2023; Svenska barnläkarföreningen, *Remissvar angående Skolverkets digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023.

⁹ Arts & Hearts, *Remissvar på Digitaliseringsstrategin 2023–2027, från den ideella föreningen Arts & Hearts som bedriver initiativet Det syns inte*, 2023; Stockholms kommun, *Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023.

¹⁰ Arts & Hearts, 2023; Karolinska institutet, 2023; Linköpings universitet, 2023.

¹¹ Lunds universitet, 2023.

¹² Arts & Hearts, 2023; Karolinska institutet, 2023; Lunds universitet, 2023; Statens medieråd, 2023; Svenska barnläkarföreningen, 2023.

remissinstanser lyfter fram att forskning visar att barns kognition kan utvecklas i användandet av digitala lärverktyg och att till exempel digitala böcker kan väcka barns motivation till läsning och öka deras uppmärksamhet, ordinlärning och engagemang.¹³ Ett antal instanser för fram att det finns barn som på grund av funktionsnedsättning kan behöva digitala lärverktyg för sin möjlighet till delaktighet på lika villkor.¹⁴

Flera remissinstanser understryker betydelsen av pedagogens¹⁵ roll i användandet av digitala lärverktyg och menar att det måste finnas tillit till professionens bedömning vad gäller om och när undervisningen gynnas av digitala lärverktyg.¹⁶ Ett antal remissinstanser tar upp vikten av att personalen i förskolan får fortlöpande kompetensutveckling inom området digitala lärverktyg och att det behövs mer forskning på området om barn och digitala lärverktyg i förskolan.¹⁷

WHO:s rekommendationer

Skolverket har i arbetet med förslaget i bilaga 1 beaktat WHO *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*.¹⁸ Dokumentet presenterar WHO:s riktlinjer för fysisk aktivitet, stillasittande och sömn för barn under fem år, inkluderat rekommendationer om tid för respektive område. Folkhälsomyndigheten har även tagit fram rekommendationer rörande fysisk aktivitet och stillasittande i motsvarande åldersgrupp, varpå myndigheten även har beaktat dessa.¹⁹ I denna konsekvensutredning redovisar Skolverket rekommendationer för de åldersspann som är relevanta för förskolans verksamhet, det vill säga 1–5 år.

WHO:s riktlinjer utgår från de fördelar ökad fysisk aktivitet, minskat stillasittande samt längre sömnperioder ger för de yngsta barnens utveckling och välbefinnande. Det innebär att riktlinjerna bygger på vad som är främjande för barnens hälsa och utveckling, snarare än vad som kan vara risker för densamma. WHO menar att fysisk aktivitet hos barn i stor utsträckning är uttryckt genom lek. Även lugna lekar där den fysiska aktiviteten är låg ses som viktiga för barnets

¹³ Göteborgs universitet, *Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Stockholms universitet, *Yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023.

¹⁴ Funktionsrätt Sverige, *Remissvar Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2023, *Yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Stockholms universitet, 2023.

¹⁵ Pedagog är begreppet som används av remissinstanserna.

¹⁶ Göteborgs universitet, 2023; Idéburna skolors riksförbund, 2023, *Remissyttrande till Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)*, 2023; Ifous, *Ifous yttrande över Statens Skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Sveriges lärare, *Yttrande över Förslag på en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Swedish Edtech Industry, 2023, *Yttrande Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023; Waldorfskolofederationen, 2023, *Remissyttrande till Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)*, 2023.

¹⁷ Göteborgs universitet, 2023; Stockholms kommun, 2023; Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2023; Sveriges lärare, 2023; Riksförbundet Attention, *Attentions svar på remissen Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023.

¹⁸ WHO, *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*, 2020.

¹⁹ Folkhälsomyndigheten, *Rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*, 2023.

utveckling. Det betonas att den lugna leken kan ta många olika uttrycksformer och vid stillasittande aktiviteter uppmuntras högläsning och sagoberättande.

I riktlinjerna framgår bland annat att fysisk inaktivitet är en bidragande orsak till ökningen av övervikt och fetma bland unga. Den tidiga barndomen uppmärksammas som viktig då den innebär en snabb utveckling av barns fysiska och kognitiva förmåga. Under denna period formas barnens vanor samtidigt som familjer ofta är öppna för att förändra sina levnadsvanor. Under denna period i barnets liv finns det förutsättningar att grundlägga goda levnadsvanor som kan fortgå senare i livet.

WHO:s riktlinjer utgår från en 24-timmars cykel eftersom yngre barn i högre utsträckning än vuxna sprider ut sömn, vila och aktivitet under dygnets alla timmar. I rekommendationerna framgår att mer tid för fysisk aktivitet än riktlinjerna anger är bättre. Riktlinjerna innefattar även antalet timmar som barn som mest ska vara begränsade i sin rörlighet samt antalet timmar som barn som längst bör vara passivt stillasittande vid en skärm.²⁰ Utgångspunkten för stillasittande tid vid skärm är ju mindre tid, desto bättre. WHO använder begreppet *Sedentary screen time* och definierar detta som ”time spent passively watching screen-based entertainment (tv, computer, mobile devices). Does not include active screen-based games where physical activity or movement is required.”²¹ Riktlinjerna innehåller inga övriga rekommendationer om skärmar eller skärmtid.²²

I riktlinjerna framgår att barn under dagen bör ägna sig åt olika typer av fysiska aktiviteter i åtminstone 180 minuter. Denna tid inkluderar både måttlig och högintensiv aktivitet, som för barn 3–4 år bör bestå av minst 60 minuter. Barn bör inte sitta i längre perioder eller vara begränsade i sin rörlighet, i till exempel barnstolar eller vagnar, mer än en timme åt gången. Barn i ettårsåldern bör inte ha någon stillasittande skärmtid och för barn 2–4 år bör denna tid inte överstiga 60 minuter. Barn 1–2 år bör få möjlighet att sova 11–14 timmar med regelbunden läggning och väckning. Denna tid inkluderar även vila under dagen. Motsvarande tid är 10–13 timmar för barn 2–4 år, vilket även kan inkludera vila under dagen vid behov.

WHO betonar att rekommendationerna inte adresserar behoven av fysisk aktivitet, stillasittande och sömn hos barn med olika typer av funktionsnedsättningar.

Folkhälsomyndighetens rekommendationer för barn 0–5 år

I Folkhälsomyndighetens rekommendationer om fysisk aktivitet och stillasittande framkommer att alla barn 0–5 år bör ha möjlighet att röra på sig på olika sätt flera gånger om dagen. I åldersspannet 1–5 år handlar det om lek, aktiv transport,

²⁰ WHO, 2020.

²¹ Ibid., s. 5.

²² I denna konsekvensutredning använder Skolverket skärmtid i betydelsen tid som barnet är framför ett digitalt verktyg med skärm, till exempel tv, smarttelefon eller surfplatta.

utevistelse och utforskande av olika miljöer. För att minska stillasittandet bör barn 0–5 år under sin vakna tid inte begränsas i sin rörelse, om det inte är nödvändigt. Längre perioder av stillasittande i till exempel barnstol eller barnvagn bör avbrytas och ersättas med någon form av rörelse.²³ Det finns inga specifika rekommendationer om skärmtid.

Uppföljning av Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2017–2022

Skolverkets uppföljningsrapport av digitaliseringsstrategin²⁴ visar att det finns en variation i hur förskolorna arbetar med frågor rörande digitalisering. I uppföljningen ingick en enkätundersökning som bland annat gick ut till rektorer och personal i förskolan. Bland den förskolepersonal som svarade på enkäten anger en av tio att de aldrig genomför någon av de efterfrågade aktiviteterna, så som till exempel att uppmuntra barn att själva skapa något med hjälp av digitala verktyg.²⁵ Samtidigt svarar ett par procent att de genomför samtliga aktiviteter minst en gång i veckan. Vidare framkommer det att mindre än hälften av förskolepersonalen anser att de har tillräckliga kunskaper för att välja och använda digitala verktyg för barn i behov av stödinsatser, samtidigt som en majoritet anser att de har tillräckligt grundläggande datorkunskaper. I rapporten framkommer det att surfplatta²⁶ är den vanligaste digitala enheten på förskolorna. Användandet av dessa är främst förknippat med att lyssna på musik och sagor, eller att titta på bilder eller film.

Forskning

Den påverkan digitala verktyg har på barns utveckling, lärande och välbefinnande är ett välbeforskat område. Majoriteten av den kognitionsforskning som berör användandet av digitala verktyg har fokus på barns dagliga skärmtid med huvudfokus på användandet i hemmiljön. Utifrån detta forskningsfält finns det begränsat med studier som fokuserar på användandet i förskolan. Det bör beaktas att det inte går att svara på vad utfallet skulle bli om motsvarande studier i hemmiljön genomfördes i förskolemiljö. Det finns mer forskning om de digitala lärverktygens användning i förskolan inom det utbildningsvetenskapliga fältet.

Utbildningsvetenskapliga studier med fokus på förskolan visar på betydelsen av förskolläraernas ledarskap och pedagogiska förhållningssätt vid användande av digitala lärverktyg. Flera av studierna belyser att personalen kan känna en osäkerhet och en oro inför användandet av de digitala lärverktygen. Studierna ger också en bild av att användandet inte alltid sker på ett sådant sätt att lärverktygens

²³ Folkhälsomyndigheten, *Rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*, 2023.

²⁴ Skolverket, *Skolverkets uppföljning av digitaliseringsstrategin 2021, 2022*.

²⁵ I denna konsekvensutredning använder Skolverket begreppet digitala verktyg när det förekommer i källor och det inte bedöms kunna användas synonymt med digitala lärverktyg.

²⁶ Surfplatta är det begrepp som används i rapporten.

potential nyttjas fullt ut.²⁷ En studie pekar på vikten av att förskollärare behöver kompetensutveckling som innefattar hur tekniken fungerar men också hur den kan användas för att stimulera barns utveckling och lärande.²⁸ Andra studier betonar den potential verktygen kan ha när de används av erfarna förskollärare som har en digital kompetens.²⁹

En del studier visar att barns koncentrationsförmåga påverkas negativt både omedelbart och långsiktigt när barn tittar på tv eller använder pekskärm.³⁰ En del forskare menar att kvaliteten på innehållet som visas på skärmen har en avgörande roll för huruvida barn påverkas negativt eller positivt av digitala verktyg. Koncentrationsförmågan påverkas negativt hos barn som tittar på vuxen- och icke-pedagogiska program³¹ eller i hem där barn exponeras indirekt till vuxet innehåll.³² Samtidigt finns det samband mellan långa timmar av skärmexponering och behavioristiska och sociala problem samt depressionsymptom.³³ Det finns även studier som inte finner något signifikant samband, varken negativt eller positivt, mellan skärmtid och koncentrationssvårigheter eller skärmtid och en senare utveckling av ADHD.³⁴ I annan forskning finns det resultat som tyder på att långa skärmtider kan påverka barns lärande negativt. Barn kan lära sig nya ord med hjälp av digitala verktyg men de har svårt att överföra dessa ord till verkliga sammanhang.³⁵ I en studie framkommer det att vid femårsålder finns det samband mellan ett svagare ordförråd inom normalspannet och mängden skärmtid. Skärmtiden vid tvåårsålder är dock inte förknippad med en språkförsening vid femårsålder.³⁶ Det finns även argument som bygger på att tiden som barn tillbringar framför skärmen reducerar tiden som kan användas för lärande genom lek.³⁷ Samtidigt visar en forskningsstudie att förskollärare som kombinerade lek och digitalisering var noga med att användandet av de digitala lärverktygen inte fick ske på bekostnad av leken. Det fanns en tydlig konsensus om lekens betydelse för barns utveckling och lärande.³⁸ Att de digitala lärverktygen ses som ett komplement framkommer även i en annan studie. Där beskrivs de som ett komplement till analoga lärverktyg, där de analoga ses som grundläggande och som något som inte kan ersättas av digitala lärverktyg. En beskrivning av hur lärverktygen kan komplettera varandra är att barn kan observera och lukta på organismer i sin naturliga miljö, men att de digitala lärverktygen kan bidra med specifika möjligheter som deras sinnen inte kan uppfatta annars. Studiens resultat

²⁷ Lindeman, S. Svensson, M. & Enochsson, A., 2021; Nilsen, M., Petersen, P. & Danielsson, K 2023; Grape, 2023.

²⁸ Lindeman, S.; Svensson, M. och Enochsson, A., 2021.

²⁹ Otterborn, 2023.

³⁰ Christakis, DA. et al. 2004, 2006, 2009; Tamana, SK. et al. 2019; Hosokawa, R. & Katsura, T. 2018; Lin, HP. et al. 2020, citerad i Jourdnren, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

³¹ Chonchaiya, W. et al. 2015; Tomopoulos, S. et al. 2007 citerad i Jourdnren, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

³² Linebarger, D.L et al. 2014; Barr, R. et al., 2010 citerad i Jusiene, R. et al., 2020.

³³ Lin, HP. et al. 2020; Ozmert E, Toyran M, Yurdakök K, 2002, citerad i Jourdnren, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

³⁴ Stevens, T. & Muslow, M. 2006; Peralta, GP. et al. 2018; Parkes, A. et al. 2013, citerad i Jourdnren, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

³⁵ Picherot, G. et al., 2018, citerad i Jourdnren, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

³⁶ Sundqvist et al., 2024.

³⁷ Kopp, CB. 1989; Neuman, SB. 1988, citerad i Jourdnren, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

³⁸ Grape, 2023, s. 152.

visar att de digitala lärverktygen kan erbjuda nya sätt att undervisa om naturvetenskap på, som till exempel att kunna bromsa eller påskynda fysiska processer som annars inte går att observera.³⁹

Det finns beskrivningar av att skärmexponering påverkar kognitiva förmågor negativt genom att den försämrar sömnkvaliteten⁴⁰ och hjärnans vita materia ser annorlunda ut hos barn som exponeras mer för skärmar.⁴¹ Det går dock att vända de negativa effekterna genom att minska skärmtiden.⁴² Samtidigt menar vissa forskare att barnanpassade tv-program inte har någon negativ påverkan på barns exekutiva funktioner så som arbetsminnet, uppmärksamhetsreglering och kognitiv flexibilitet. Digitala spel och pedagogiska applikationer gynnar dessa exekutiva funktioner hos barn.⁴³ Digitala lärverktyg har också potential att skapa goda förutsättningar för barns möjligheter att utveckla sitt modersmål. I en studie som använder en läsresurs med böcker på flera språk användes det digitala lärverktyget framför allt till högläsning på svenska. Användande av detta verktyg på andra språk än svenska skedde framför allt genom att barnen själva eller tillsammans med andra barn fick lyssna på boken utan att någon ur arbetslaget deltog. Det betonas att om de digitala lärverktygens potential ska kunna nyttjas fullt ut behöver det ske med syfte att inkludera barns modersmål eller nationella minoritetsspråk. Vidare betonas att detta behöver vara tydligt förankrat hos förskollärare och arbetslag och de behöver iscensätta undervisningen på ett sådant sätt att den gynnar barns möjlighet till flerspråkande.⁴⁴

Digitalisering kan ofta förknippas med stillasittande, men det finns en del studier som visar det motsatta och framhåller att det också går att förstå förskolans digitalisering i förhållande till rörelse och närmiljö. Rörelse kan förstärkas om den kombineras med digital teknik i undervisningen. Genom att tillåta barn att dokumentera sina rörelser digitalt (filma) i förskolans närmiljö, får de möjlighet till alternativt eget berättande och ett förstärkt aktörskap.⁴⁵ En annan studie visar att användande av digitala lärverktyg kan bidra till att barn blir mer delaktiga och får ökat inflytande.⁴⁶ Ytterligare en studie visar på de möjligheter som dessa verktyg skapar för barn att delta i gemensamma skapandeprocesser, där deltagande kan ske på deras egna villkor och där de kan bli delaktiga i upplägget av undervisningen.⁴⁷

En annan dimension av lek kan uppstå när digitala lärverktyg kombineras med rörelse i förskolan. Den kallas för hybridlek och beskrivs erbjuda barn att framträda multimodalt och att utöka sitt deltagande i leken och sin anknytning till

39 Otterborn, 2023, s. 58 -78.

40 Adelntado-Renau, M. et al., 2019, citerad i Jourden, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

41 Hutton, JS. et al., 2019, citerad i Jourden, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

42 Ohly, H. et al., 2016, citerad i Jourden, M., Bucaille, A., Ropars, J., 2023.

43 Huber, B. et al., 2018, Diamond, A. & Lee, K. 2011; Thorell, L.B. et al., 2009, citerad i Jusiene, R. et al., 2020.

44 Nilsen, M., Petersen, P. & Danielsson, K, 2023.

45 Lagergren, A. & Jonasson, K., 2023.

46 Magnusson, O L., Forsling, K. & Walldén Hillström, K., 2023.

47 Otterborn, 2023, s. 84.

andra barn. En forskningsstudie visar att barn inte gör någon skillnad på material som ingår i leken där digitala lärverktyg finns tillgängliga precis som vilket annat material som helst. Enligt forskarna riskerar detta inte att leken blir helt digital eftersom barns kroppar och tänkande alltid är involverade.⁴⁸ En del forskare anser att för stort fokus läggs på att förbereda barn inför sin övergång till skolan och att för lite vikt läggs på barns fysiska utveckling genom rörelse och lek.⁴⁹ Digitala lärverktyg kan användas i förskolan för att barn ska kunna filma eller dansa, lyssna på musik och känna rörelseglädje. De blir då producenter och medskapare tillsammans med verktygen och med andra barn, inte endast passiva, stillasittande konsumenter.⁵⁰

A Allmänt

1. Beskrivning av vad Skolverket vill uppnå

I ändringen av Skolverkets regleringsbrev för 2023⁵¹ fick myndigheten i uppdrag att göra en översyn av området digitalisering i förskolans läroplan. Enligt regeringsuppdraget skulle Skolverket beakta WHO:s riktlinjer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn. I och med detta föreslår Skolverket förstärkta skrivningar rörande rörelse. Utöver regeringsuppdraget har Skolverket även valt att, som ett led i myndighetens pågående lässatsning, se över läroplanens formuleringar rörande läsning/högläsning. När regeringsuppdraget inkom formulerade Skolverket ett antal mål för översynen. Målen bygger på de intentioner som framkom i uppdraget, däribland att utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri för barnen.

Skolverkets mål för översynen är att;

- målgrupperna gör medvetna val avseende om och när digitala lärverktyg kan användas
- förskolläraernas professionella autonomi i valet av arbetsmetoder/arbetssätt i undervisningen blir stärkt
- den fysiska aktiviteten ökar i förskolan
- syftet med högläsning som en språk- och kunskapsutvecklande aktivitet förstärks.

Utifrån regeringsuppdraget har Skolverket strukit texten om digitala lärverktyg och digital kompetens i läroplanen. Vidare föreslår myndigheten att förskollärare får ansvar för att värdera och välja arbetssätt och lärverktyg utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. På detta sätt vill Skolverket förstärka förskollärarens

48 Wernholm, M., Hvit Lindstrand, S. & Kjällander, S., 2023.

49 Goddard Blythe, S., 2011, citerad i Archer, C., Siraj, I., 2015.

50 Lundqvist et al., 2021.

51 U2023/02765, 2023.

professionella autonomi. Vidare blir det ett förtydligande av att valen av lärverktyg, däribland digitala, ska bygga på evidens.

Utöver regeringsuppdraget föreslår Skolverket tillägg och ändringar i läroplanen som berör området fysisk aktivitet. Rörelse är en viktig del i utbildningen i förskolan och i förslaget förtydligas att barnen ska få möjlighet att delta i rörelseaktiviteter återkommande under dagen. Myndigheten gör även förstärkta skrivningar kring högläsning. Förslaget innebär att det blir tydliggjort att barnen ska få ta del av olika genrer. Vidare synliggör läroplanen att barnen ska få vara delaktiga vid högläsning som sker i språk- och kunskapsutvecklande syfte. Genom att förstärka skrivningarna rörande rörelse och högläsning vill Skolverket synliggöra att passiv, stillasittande tid utan tydligt syfte ska ersättas med aktiviteter som gynnar barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande.

Utöver detta föreslås en omformulering och flytt av formuleringen gällande ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik. Genom att barn får förutsättningar att tänka, lära och kommunicera så vill Skolverket tydliggöra att barnen ska få möjlighet att närma sig ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt så att de på sikt kan värdera information och tillägna sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Myndigheten gör också redaktionella ändringar av språklig karaktär, som till exempel en ändring från ”verksamhet” till ”utbildning” i kapitel 2.6 uppföljning, utvärdering och utveckling.

På detta sätt vill Skolverket skapa goda förutsättningar för barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande.

2. Beskrivning av alternativa lösningar för det Skolverket vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Skolverket utgår från att syftet med att begränsa användandet av digitala lärverktyg är att skapa goda förutsättningar för barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande. I följande avsnitt beskrivs några alternativa sätt att uppnå detta syfte.

Ett förändrat läroplansuppdrag rörande de digitala lärverktygen, men inga andra ändringar genomförs.

Ett alternativ kan vara att bara förändra läroplansformuleringarna rörande digitalisering. Det skulle medföra att regeringens intentioner med uppdraget genomförs, men att de positiva effekter som stärkta skrivningar om rörelse och högläsning kan ge uteblir.

En reglering av användande av digitala lärverktyg utifrån barns ålder

Ytterligare en alternativ lösning är en reglering av användande av digitala lärverktyg utifrån barns ålder. I samråden med kognitionsforskare har det framkommit att konsekvenserna av användandet av skärmar är störst under de

första åren i barnens liv, därför skulle en begränsning av användandet under denna period kunna vara motiverad.

Skolverket ser samtidigt att en reglering av digitala lärverktyg utifrån barns ålder skulle skapa organisatoriska svårigheter. 2022 var 45,4 %⁵² av barngrupperna åldersblandade med barn 1–5 år i samma grupp. Om vissa barn inte får vistas i miljöer där lärverktygen finns skulle det kunna få stora konsekvenser för undervisningen i förskolan. Detta skulle potentiellt kunna påverka hur förskolor väljer att organisera sina barngrupper, vilket skulle kunna få konsekvenser för ekonomi och personalresurser. Vidare skulle det riskera att inskränka rektorns pedagogiska ledarskap då åldersblandade grupper kan ha ett uttalat syfte. En åldersreglering skulle även strida mot läroplanens uppbyggnad, då läroplanen för förskolan omfattar barns hela förskoletid. En sådan förändring av läroplanens struktur och uppbyggnad är förvisso möjlig, men skulle kräva en utredning som närmare kan se till vilka konsekvenser det skulle ha för förskolans organisation och förutsättningar samt för uppdraget att erbjuda barn möjligheter att utvecklas och lära.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Regleringen berör följande målgrupper

- Barn i förskolan, ca 509 000 barn 2022. 21% av barnen var inskrivna hos en enskild huvudman och 79% hos en kommunal huvudman.⁵³
- Förskollärare, barnskötare och övrig personal samt rektorer i samtliga förskolor.
- Samtliga kommuner och enskilda huvudmän som bedriver förskoleverksamhet. Hösten 2022 fanns det 6 540 kommunala förskolor, fördelat på 290 huvudmän. För samma tidsperiod fanns det 2 770 enskilda förskolor, fördelat på 1970 enskilda huvudmän.⁵⁴
- Indirekt berörs Sameskolstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Skolinspektionen.
- Indirekt berörs även högskolor och universitet med förskolläraryt utbildning.
- Indirekt berörs också vårdnadshavare till barn i förskolan.

⁵² Skolverket, *Gruppstorlekar*, 2023b.

⁵³ Skolverket, *Barn och personal. Hösten 2022*, 2023a.

⁵⁴ *Ibid.*

4. Uppgifter om vilka kostnadsrämsiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Kostnader för ett förändrat läroplansuppdrag som bland annat innebär att det inte ska vara obligatoriskt att använda digitala lärverktyg i förskolan bedöms vara ringa då förändringarna i huvudsak inte innebär något behov av investeringar. I samband med implementering kan dock viss kostnad uppstå i form av kompetensutveckling, till exempel rörande det förtydligade ansvaret för förskollärare att värdera och välja lärverktyg.

Nedan redovisas inkomna synpunkter från samråden samt konsekvenserna för förslaget i Bilaga 1 *Skolverkets förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan*.

Konsekvenser för barn i behov av särskilt stöd

Det finns en samstämmighet i samråden att digitala lärverktyg kan vara av nytta för barn med olika typer av funktionsnedsättningar och för barn som av andra skäl är i behov av särskilt stöd.⁵⁵ Ett exempel som framkommer är användandet av digitalt bildstöd. I samråd med myndigheter framkommer att en konsekvens kan bli att kompetensutveckling rörande digitala lärverktyg nedprioriteras om de inte längre är obligatoriska att använda, vilket kan leda till att barn kan få försämrad möjlighet att få ett adekvat stöd med hjälp av digital teknik.⁵⁶

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) menar att digitala lärverktyg kan vara helt avgörande för att barn ska få möjlighet att få det stöd de har rätt till. De menar att en konsekvens kan bli en stigmatisering av användande av de digitala lärverktygen och skärmarna om de inte längre finns naturligt i barnens miljö. SPSM lyfter fram att de hänvisar till läroplanen när de ger stöd till förskolor gällande barn med funktionsnedsättning. Om det inte längre finns krav på användande av digitala lärverktyg i läroplanen kan det påverka förskolornas förutsättningar att ge stöd generellt till barn med funktionsnedsättning.⁵⁷

Branschorganisationen Swedish Edtech Industry förväntar sig att ett mer restriktivt användande av digitala lärverktyg kommer leda till ett minskat utbud av barnlitteratur inläst på svenska med olika typer av språkstöd, som till exempel visuellt stöd.⁵⁸ Det framgår i Barnrättskommitténs kommentarer rörande den digitala miljön att digitala tekniker bland annat kan bidra till att barn med funktionsnedsättningar kan få tillgång till information. Vidare framkommer det att

⁵⁵ Skolverket, *Minnesanteckningar från samråd med forskare inom kognitionsvetenskap inför översyn av förskolans läroplan*, 2024b; Skolverket, *Minnesanteckningar från samråd med myndigheter inför översyn av förskolans läroplan*, 2024f; Skolverket, *Minnesanteckningar från samråd med organisationer inför översyn av förskolans läroplan*, 2024h.

⁵⁶ Skolverket, 2024f.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Swedish Edtech Industry, *Konsekvenser i branschen vid borttagandet av digital kompetens i förskolans läroplan*, 2024.

barn med funktionsnedsättningar kan möta olika hinder för att få tillgång till den digitala miljön. Det handlar både om begränsad tillgång till digitala hjälpmedel och förbud mot användning av digitala lärverktyg i bland annat skola.⁵⁹

Skolverket menar att användande av digitala lärverktyg kan ha en avgörande betydelse för barn med funktionsnedsättningar och barn som av andra skäl är i behov av särskilt stöd. De digitala lärverktygen kan bidra till att barn får likvärdiga villkor för att utvecklas och lära, och en i huvudsak skärmfri miljö skulle innebära avsevärda nackdelar för dessa barn. Det kan till och med hävdas att miljöer med skärmar skulle kunna vara en anpassning för barn i behov av sådana. Detta skulle kunna innebära en försämrad inkludering för barn i behov av det stödet i det fall förskolan ska säkerställa att övriga barn i barngrupper vistas merparten av sin tid i skärmfria miljöer.

Det är viktigt att det finns fortsatta möjligheter att använda digitala lärverktyg i de fall det finns evidens för att dessa stödjer barns utveckling och lärande. Minskad fortbildning för personal inom förskolan kan komma att påverka deras digitala kompetens. Skolverket menar att detta kan ha negativa konsekvenser för barn i behov av särskilt stöd.

Konsekvenser för flerspråkiga barn, för barn med ett eller flera nationella minoritetsspråk och för barn som tillhör urfolket samerna

I flera samråd framkommer att de digitala lärverktygen spelar en viktig roll för att kunna skapa förutsättningar för barn att utveckla sitt modersmål. Det betonas särskilt i det fall där det inte finns någon i arbetslaget som kan barnets modersmål.⁶⁰ De digitala lärverktygen har potential att stödja barns modersmålsutveckling, men det kräver att undervisningen sker med ett tydligt syfte och upplägg.⁶¹

De digitala lärverktygen beskrivs som nödvändiga för att barn som tillhör en nationell minoritet, inklusive urfolket samerna, ska få sina rättigheter tillgodosedda. Dessutom framgår det att verktygen är en viktig del av att hålla språken levande. Detta beror främst på att det kan finnas få som talar det nationella minoritetsspråket, men också på att de digitala lärverktygen skapar möjligheter att ta del av mer material på barnets språk. Något som även framkommer är att digitala lärverktyg är till stöd när det finns flera olika språknivåer eller språkvarieteter i barngruppen. De kan då användas som ett komplement för att skapa en större variation i undervisningen. Vidare kan de bidra till att synliggöra kulturen på ett sätt som förskolans omgivande miljö inte alltid möjliggör. En av deltagarna på samrådet poängterar att alla nationella minoritetsspråk inte har en standard för sitt skriftspråk, varpå möjligheten att få ta

⁵⁹ United Nations Committee on the Rights of child. *General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*, 2021.

⁶⁰ Skolverket, *Minnesanteckningar från samråd med forskare inom pedagogik inför översynen av förskolans läroplan*, 2024c; Skolverket, 2024f; Skolverket, 2024h.

⁶¹ Nilsen, 2023.

del av verbala källor är avgörande för språkets fortlevnad.⁶² Barn som tillhör en ursprungsbefolkning har enligt konventionen rätt att använda sitt eget språk. I sina kommentarer påpekar Barnrättskommittén att det är en nödvändig förutsättning att barn har tillgång till utbildning på sitt eget språk för att kunna uppfylla denna rättighet.⁶³

Det ska dock framhållas att samtliga representanter från de nationella minoriteterna, poängterar att den största utmaningen i förskolans arbete med att främja och skydda de nationella minoriteternas språk och kultur är bristen på utbildade förskollärare med de rätta språkkunskaperna och den kulturella förståelsen. De digitala lärvrkyten kan inte ersätta den mänskliga interaktionen. Vidare betonar flera att kännedom om rätten till förskola på sitt nationella minoritetsspråk bland vårdnadshavare är låg.

Skolverket menar att när användandet av digitala lärvrkyt sker med ett tydligt syfte kan det bidra till att flerspråkiga barn kan få möjlighet att utveckla sitt språk. De nationella minoriteterna har en särskilt rätt att deras språk främjas och skyddas. I det arbetet är de digitala lärvrkyten avgörande, då det idag finns en stor brist på förskollärare som talar ett eller flera nationella minoritetsspråk.

Att det finns fortsatta möjligheter att använda digitala lärvrkyt med ett tydligt syfte kan ha betydelse för flerspråkiga barns utveckling av deras språk. Minskad fortbildning för personal inom förskolan kan komma att påverka deras digitala kompetens. Skolverket menar att det kan ha negativa konsekvenser för barns möjlighet att utveckla sitt/sina modersmål och/eller nationella minoritetsspråk.

Konsekvenser för personal i förskolan

I flera av samråden framkommer att digitala lärvrkyt inte har ett egenvärde, utan ska ses som verktyg bland andra verktyg.⁶⁴ Några deltagare lyfter betydelsen av att det ska finnas en bred verktygslåda för att skapa möjligheter för barns utveckling och lärande, där de digitala lärvrkyten bara är en del av flera verktyg.⁶⁵ Det som har betydelse är hur förskolläraren och arbetslaget använder lärvrkyten. I en majoritet av samråden framgår det att det är viktigt att utgå från och visa tillit till professionens bedömning om och när användande av digitala lärvrkyt kan gynna barns utveckling och lärande.

I flertalet samråd poängteras att förskolans utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket innebär att det redan idag gäller i valet av digitala lärvrkyt.⁶⁶ Lärosäten menar att det ingår som en del av förskollärarytutbildningen att kritiskt granska användande av de digitala lärvrkyten och bedöma när det är relevant att använda dessa lärvrkyt. Ett av

⁶² Skolverket, *Minnesanteckningar från samråd med nationella minoriteter inför översyn av förskolans läroplan*, 2024g.

⁶³ United Nations Committee on the Rights of the Child, *Indigenous children and their rights under the Convention*, 2009a.

⁶⁴ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024h; Skolverket, 2024g.

⁶⁵ Skolverket, 2024g.

⁶⁶ Skolverket 2024c; Skolverket, 2024e; Skolverket, 2024h.

lärosätena menar att professionella förskollärare redan idag gör val utifrån bland annat innehåll och barns ålder.⁶⁷ Både i samråd och i remissyttranden på digitaliseringsstrategin⁶⁸ framkommer vikten av att visa tillit till professionens bedömningar.

Det finns en stor samstämmighet om att det finns ett behov av kompetensutveckling kopplat till digitala lärverktyg.⁶⁹ En sådan kompetensutveckling bör innefatta både risker och hur användande av lärverktygen kan stödja barns utveckling och lärande. Det här får även stöd i forskning, där vikten av kompetensutveckling betonas.⁷⁰ Vid samråd med myndigheter framkommer att en konsekvens av bristande kompetens är att det kan leda till ett slentrianmässigt användande utan koppling till syftet med utbildningen. På något samråd betonas det att ett icke-obligatoriskt användande av digitala lärverktyg kan innebära att sådan kompetensutveckling nedprioriteras på grund av en ansträngd ekonomisk situation.⁷¹

Det finns en stor enighet om att negativa konsekvenser av skärmanvändandet främst är förknippat med att det finns brister i användandet, ofta förknippade med kvalitetsbrister i utbildningen. Här bör även betonas att WHO:s rekommendationer är kopplade till stillasittande skärmtid.⁷² Vissa deltagare på samråden menar att de bästa för de yngsta barnen i förskolan är ingen skärmtid alls.⁷³

Begreppet skärm och skärmtid väcker frågor i många samråd. Räknas till exempel en projektorduk som en skärm? Det är få av deltagarna på samråden som har en definition av vad skärm och skärmtid innebär. På samråden framkommer att det här kan leda till begreppsförvirring och att det behöver finnas en tydlig definition av vad en skärm är och inte är.⁷⁴

Skolverket menar att det vore olyckligt att läroplanen specifikt anger att de digitala lärverktygen ska användas utifrån forskning och beprövad erfarenhet då hela utbildningen redan idag vilar på detta. Myndigheten föreslår därför att det ska förtydligas i läroplanen att det ingår i förskollärarens ansvar att värdera och välja arbetssätt och lärverktyg som utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolverket har övervägt att använda begreppet pedagogiskt mervärde men har kommit fram till att det skulle kunna skapa otydlighet i relation till skollagens formuleringar.

⁶⁷ Skolverket, 2024e.

⁶⁸ Göteborgs universitet, 2023; Sveriges lärare, 2023; Swedish Edtech Industry, 2023; Waldorfskolefederationen, 2023.

⁶⁹ Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024e; Skolverket, 2024h.

⁷⁰ Lindeman, 2021.

⁷¹ Skolverket, 2024f.

⁷² WHO, 2020.

⁷³ Skolverket, 2024b.

⁷⁴ Skolverket, 2024c; Skolverket, *Minnesanteckningar från samråd rektorer inför översyn av förskolans läroplan*, 2024i.

Myndigheten kan konstatera att utbildningen redan idag är i huvudsak skärmfri. Skolverket menar att förslaget om att det inte längre ska vara obligatoriskt att använda digitala lärverktyg kommer innebära att skärmanvändande kommer minska ytterligare. Vidare menar myndigheten att läroplansskrivningarna ska vara hållbara över tid. I och med den snabba teknikutvecklingen kan andra begrepp än skärm vara aktuella om ett par år.

Skolverket vill också betona att det är fortsatt viktigt att förskollärare, barnskötare och övrig personal får möjlighet att utveckla sin digitala kompetens för att kunna förstå risker och se möjligheter i användandet av digitala lärverktyg.

Konsekvenser för kvaliteten och likvärdigheten

En gemensam uppfattning i en övervägande del av samråden är att de digitala lärverktygen på vissa förskolor och vid vissa tillfällen inte gynnar barns utveckling och lärande, utan kan bidra till stillasittande och passivitet. En samstämmig bild av orsakerna till detta är att det handlar om bristande kvalitet på vissa förskolor snarare än på de digitala verktygen i sig. Samma samstämmighet i samråden kan ses i orsakerna till kvalitetsbristerna. Kvalitetsaspekter som omnämns är bristande kompetens kring användande av digitala lärverktyg, bristande utbildningsnivå, stor personalomsättning och låg personaltäthet tillsammans med allt större barngrupper. Den bild som framträder i samråden är att en förändring av läroplanen inom området digitalisering inte kommer att avhjälpa de kvalitetsbrister som pekas ut i förskolans utbildning.⁷⁵

I flertalet samråd framkommer att ett frivilligt användande av digitala lärverktyg kan leda till minskad likvärdighet och försämrad kvalitet. Särskilt betonas en oro för en ökad olikvärdighet mellan förskolor.⁷⁶ Det framgår bland annat att de förskolor som idag arbetar med digitala lärverktyg på ett sätt som gynnar förskolans kvalitet och måluppfyllelse, och därmed barns utveckling och lärande, kommer fortsätta göra detta. Samtidigt kommer andra förskolor inte ha samma incitament att utveckla arbetet med digitala lärverktyg när det inte längre är obligatoriskt att använda. På något samråd framkommer det även att en frivillighet kan leda till att det oreflekterade användandet på en del förskolor ökar som en följd av minskad kompetensutveckling.⁷⁷ Skolinspektionen betonar att om inte digitala lärverktyg är obligatoriska att använda förändras förutsättningarna för att genomföra riktade granskningar rörande digitalisering.⁷⁸

Några deltagare på samråden påpekar att förskolan behöver spegla barns vardag, där digitala lärverktyg är och kommer fortsätta vara ett inslag.⁷⁹ Deltagarna i flera av samråden menar att mycket av det negativa skärmanvändandet sker i hemmet och inte i förskolan.⁸⁰ I stället framkommer utsagor om hur de digitala

⁷⁵ Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024f; Skolverket 2024h; Skolverket 2024i.

⁷⁶ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024f; Skolverket 2024h

⁷⁷ Skolverket, 2024f.

⁷⁸ Skolverket, 2024c.

⁷⁹ Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024h.

⁸⁰ Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024h; Skolverket 2024;

lärverktygen berikar förskolans miljö och skapar förutsättningar för ett utforskande som inte är möjligt utan dessa lärverktyg, något som även forskning visar. Det handlar om sådana saker som att göra digitala besök på platser som ej är tillgängliga för förskolan, att tillsammans med barn ta reda på mer fakta eller skapa förutsättningar för ökad rörelse.⁸¹

Skolverkets uppfattning är att en konsekvens av att ta bort kravet på användande av digitala verktyg i förskolan kan innebära en risk för ökade klyftor när det gäller barns möjligheter att utveckla en digital kompetens. Om barn inte kommer i kontakt med digitala lärverktyg i förskolan kommer barns förutsättningar att utveckla en digital kompetens riskera att bli mer olikvärdig än idag.

Skolverket menar vidare att förslaget med en frivillighet i användandet av digitala lärverktyg kommer att ha ringa påverkan på förskolans kvalitet och måluppfyllelse. Däremot ser Skolverket att förslagen på att förstärka förskolans ansvar rörande fysisk aktivitet och rörelse samt högläsning, som ges utöver regeringsuppdraget, kan komma att bidra positivt till barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande.

Konsekvenser för förskolläraryrket

I samrådet med lärosäten framkommer att en förändring av läroplanen som innebär ett frivilligt användande av digitala lärverktyg inte kommer ha någon större påverkan på utbildningens innehåll. Vissa av lärosätena anger att det finns med i deras examensmål. De arbetar redan idag med att kritiskt granska digitala lärverktyg utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt hur användning av dessa kan bidra till utveckling och lärande hos barn. Samtidigt framkommer en oro att det kan påverka den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) då det inte är lika självklart att studenterna kommer få möjlighet att genomföra sina uppgifter med digitala inslag på förskolorna. I samrådet betonas att det finns en skillnad i om det inte längre är obligatoriskt att använda digitala lärverktyg eller om förskolan ska vara skärmfri. Flera deltagare på samrådet betonar att skärmfritt är mer problematiskt än en frivillig användning av digitala läverkyg, då skärmfritt blir en starkare begränsning av förskolläraarnas friutrymme. Några lärosäten menar att studenternas digitala kompetens blir allt viktigare om digitala lärverktyg, likt andra lärverktyg, ska värderas och väljas utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.⁸²

Skolverket bedömer att konsekvenserna för förskolläraryrket är av ringa omfattning, men att det kan få konsekvenser för utvecklingen av förskolläraarnas digitala kompetens då de riskerar att få minskade möjligheter att använda digitala lärverktyg under sin VFU.

⁸¹ Otterborn, 2023; Skolverket, 2024c; Skolverket 2024g; Skolverket, *Minnesanteckningar från intervju med arbetslag*, 2024j; Wernholm, M., Hvit Lindstrand, S. & Kjällander, S., 2023.

⁸² Skolverket, 2024e.

Konsekvenser för och analyser av barnets bästa

En utgångspunkt i analysen av konsekvenserna av förslaget är rättigheterna i FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen).⁸³

Skolverket har särskilt bedömt förslaget utifrån följande artiklar i Barnkonventionen⁸⁴

- Artikel 3 Barnets bästa
- Artikel 6 Rätt till liv, överlevnad och utveckling.
- Artikel 12 Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd
- Artikel 13 Yttrande och informationsfrihet
- Artikel 23 Barn med funktionsnedsättning
- Artikel 28 Rätt till utbildning
- Artikel 29 Utbildningens syfte
- Artikel 30 Barn som tillhör nationella minoriteter eller urfolk.

I arbetet med konsekvensutredningen har Skolverket genomfört barnintervjuer med en grupp barn på en av förskolorna inom Skolverkets referensverksamhet. Förskolan är en förskola med fler än fem avdelningar belägen i ett storstadsområde. Genom dessa intervjuer har Skolverket ämnat att säkerställa att barn har fått göra sina röster hörda, enligt barnkonventionens intentioner. Vidare har Skolverket inhämtat synpunkter i samråd från intressenter och tagit del av de kommentarer från Barnrättskommittén som har bedömts vara relevanta.

I samråden finns det en stor konsensus kring att ett passivt, stillasittande användande av digitala skärmar har negativa konsekvenser för barns lärande, utveckling, hälsa och välbefinnande.⁸⁵ Skärmen kan komma emellan barnet och lärandeobjektet och bli ett hinder för barnets egen upplevelse, tolkning, kreativitet och fantasi. Andra konsekvenser som omnämns är att barns kognitiva utveckling kan saktas ned, som till exempel deras språkutveckling. Ytterligare en konsekvens är att användning av digitala skärmar tar tid från fysiska aktiviteter och bidrar till stillasittande.⁸⁶ Forskare inom utbildningsvetenskap poängterar dock att det inte är så skärmar vanligtvis används inom förskolan.⁸⁷ I kommentarer till barnkonventionen poängterar Barnrättskommittén att barn har rätt att växa och utvecklas till sin fulla potential. De menar även att barn ska få leva på ett sådant sätt att deras hälsa främjas.⁸⁸

⁸³ SFS 2018:1197, *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*.

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024e; Skolverket, 2024h;

⁸⁶ Skolverket, 2024b.

⁸⁷ Skolverket, 2024c

⁸⁸ United Nations Committee on the Rights of the Child, *General comment No. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art.24) **, 2013.

I flertalet samråd betonas att digitalisering inte är ett självändamål, utan grunden ska vara att användandet av digitala lärverktyg ska stödja barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande.⁸⁹ På ett av samråden är det flera av deltagarna som kommenterar att förskolan utgår från ett holistiskt perspektiv på barn, där de ska få möjlighet att använda många olika sinnen.⁹⁰ Rörelse och fysisk aktivitet ses som grundläggande för barns utveckling och som en viktig del av förskolans utbildning. De digitala lärverktygen framställs som viktiga i arbetet med att grundlägga ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt hos barn, något som flera deltagare i samråden menar blir allt mer angeläget med tanke på AI och framtiden.⁹¹

I nästan alla samråd betonar deltagarna förskolans kompensatoriska uppdrag i relation till användandet av digitala lärverktyg.⁹² Några deltagare på två samråd kommenterar att den mediala bilden av användandet av dessa lärverktyg i förskolan är felaktig och i stor utsträckning bygger på användandet av skärmar i hemmet.⁹³ I intervjuer med en grupp barn på en av förskolorna inom Skolverkets referensverksamhet framkommer att alla barn i intervjugruppen har tillgång till surfplattor⁹⁴ eller mobiltelefoner hemma. Barnen beskriver att de hemma främst spelar spel på mobilerna, även om några barn även nämner Youtube. Ett barn berättar att hen också filmar med mobiltelefonen.⁹⁵ I flera samråd framhålls att förskolan använder digitala lärverktyg på ett annat och bredare sätt än hemmet, och att förskolan här har en viktig uppgift att kompensera för det användandet som sker i hemmet. Flera deltagare i olika samråd menar att förskolan spelar en central roll i att visa på andra sätt att använda digitala lärverktyg.⁹⁶ Detta får även stöd i en forskningsstudie, där förskollärarna menar att användandet av digitala lärverktyg i förskolan är en kompensatorisk åtgärd för att bredda den bild av användandet som barn får i hemmet. Det framgår även att det kan handla om att kompensera för en olikvärdig tillgång till digitala lärverktyg i hemmen.⁹⁷

Ytterligare en aspekt att beakta är barns ålder i förskolan. På två samråd betonar flera deltagare att de största riskerna med användande av skärmarna är under barns första år.⁹⁸ Det ligger även i linje med WHO:s riktlinjer om fysisk aktivitet, stillasittande och sömn. Enligt dessa bidrar fysiskt aktivitet positivt till barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande. Det finns även en samstämmighet kring detta bland samrådsdeltagarna, där vissa menar att även de digitala lärverktygen kan bidra till ökad fysisk aktivitet, vilket också har stöd i forskning.⁹⁹ I intervjuer berättar barnen att de framförallt använder digitala

⁸⁹ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024h; Skolverket, 2024g.

⁹⁰ Skolverket, 2024e.

⁹¹ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024i.

⁹² Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024h, Skolverket, 2024f; Skolverket, 2024i.

⁹³ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024i.

⁹⁴ Begreppet är det ord som barnen använde i samtalet.

⁹⁵ Skolverket, *Minnesanteckningar från intervjuer med barn*, 2024a.

⁹⁶ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024f; Skolverket, 2024h; Skolverket, 2024i.

⁹⁷ Lindeman et al., 2021.

⁹⁸ Skolverket, 2024b; Skolverket, 2024i.

⁹⁹ Lundqvist et al., 2021.

lärverktyg i förskolan till fysiska aktiviteter så som att dansa, men att de ibland även får se på film.¹⁰⁰ I kommentarer till barnens rättigheter i relation till den digitala miljön poängterar Barnrättskommittén att användande av digitala tekniker inte får vara skadliga eller ersätta interaktionen mellan barn och vuxna. De menar att det kan finnas behov av en försiktighetsprincip på grund av de effekter som användandet och utformandet av den digitala tekniken kan ha på barns kognitiva, emotionella och sociala utveckling. Samtidigt betonar de att de risker och möjligheter som finns med tekniken är föränderliga utifrån barnets ålder.¹⁰¹ I kommentarerna för genomförandet av barnets rättigheter i tidig ålder menar Barnrättskommittén att de yngre barnen kan behöva mer vägledning än äldre, men påpekar att det är viktigt att ta hänsyn till individuella skillnader mellan jämnåriga barn. Barns utveckling av sina förmågor bör ses som en positiv process som skapar möjligheter, och inte något som ska begränsa barns egna självbestämmande och egna uttryck.¹⁰²

I två samråd framkommer det att ett minskat användande av digitala lärverktyg kan påverka barns möjligheter till delaktighet och inflytande och deras rätt att uttrycka sig.¹⁰³ Detta framkommer även i forskning.¹⁰⁴ Barnrättskommittén menar i sina kommentarer om barnets rätt att bli hörd¹⁰⁵ att konventionsstaterna ska erbjuda en miljö som möjliggör för barn att utöva sin rätt att göra sin röst hörd. I utbildningssammanhang ska barns aktiva roll i lärandemiljöer främjas. Det poängteras att detta även gäller de yngsta barnen. I kommentarerna till genomförande av barnets rättigheter under tidig barndom pekar Barnrättskommittén på att samhället ibland bortser från barns egen agens eller ser den som olämplig på grund av ålder och mognad. Kommittén betonar att även om barnet ännu inte kan tala eller skriva så kan barnet förmedla sina känslor, åsikter och tankar på många olika sätt.¹⁰⁶

Skolverket menar att en konsekvens av ett förtydligande av förskollärarens ansvar att värdera och välja lärverktyg innebär att de ska beakta risker förknippade med skärmanvändande. Ytterligare en konsekvens myndigheten ser är att det kommer att förstärka vikten av att använda arbetsmetoder och lärverktyg som gynnar barns utveckling, lärande, hälsa och välbefinnande. Skolverkets uppfattning är att de största riskerna med digitala skärmar finns i den tidiga delen av förskoleåren. Därför menar myndigheten att för de yngsta barnen i förskolan bör användandet av digitala lärverktyg med skärmar ske med en särskild försiktighet.

¹⁰⁰ Skolverket, 2024a

¹⁰¹ United Nations Committee on the Rights of the Child, 2021.

¹⁰² United Nations Committee on the Rights of the Child. *General comment No. 7 (2005). Implementing child rights in early childhood*, 2006.

¹⁰³ Skolverket, 2024c; Skolverket, 2024f.

¹⁰⁴ Magnusson, O L., Forsling, K. & Walldén Hillström, K., 2023.

¹⁰⁵ United Nations Committee on the Rights of the Child, *General comment No. 12 (2009) The right of the child to be heard*, 2009b.

¹⁰⁶ United Nations Committee on the Rights of the Child, 2006.

Skolverkets uppfattning är att en frivillighet i användande av de digitala lärverktygen och ett förtydligande av att förskolläraren har i ansvar att värdera och välja lärverktyg kommer minska användandet av digitala lärverktyg med skärmar i förskolan. Myndigheten föreslår även förstärkta skrivningar kopplade till fysisk aktivitet samt litteratur och högläsning. Dessa skrivningar ska bidra till att barn i förskolan får mer med tid i rörelse och får delta i aktiviteter vars syfte är att främja barns språk- och kunskapsutveckling.

Samhället idag är präglad av ett stort informationsflöde och en snabb utveckling av digital teknik, däribland AI. Skolverket menar att denna utveckling kommer ha påverkan på barns framtid. För att grundlägga nödvändiga förmågor för framtiden ser därför myndigheten att förskolan fortsatt bör ha ansvar för att barn ska få förutsättningar att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt. En konsekvens av detta menar myndigheten kan bli att förskolan kan arbeta bredare med frågan.

Skolverket vill även poängtera att all utbildning ska ta hänsyn till barns olika behov och kompensera för skillnader i barns förutsättningar, vilket är ett ansvar som kvarstår i förslaget. Detta skulle till exempel kunna innefatta att kompensera för skillnader i digital vana och i tillgång till digitala lärverktyg.

Skolverket menar att digitala lärverktyg kan skapa möjligheter för barn att uttrycka sina åsikter och bidra med sina perspektiv genom att till exempel fotografera och filma sådant som barnet vill delge andra. Skrivningar om skärmfria miljöer kan därmed riskera att begränsa barns möjlighet att utöva sina rättigheter. Myndigheten ser att ett mer begränsat användande av digitala lärverktyg kan ha negativa konsekvenser för barns möjlighet till delaktighet och inflytande.

Utifrån konsekvenserna redovisade ovan har Skolverket gjort en samlad bedömning om att förslaget till ändrade läroplanstexter i bilaga 1 är det mest verkningsfulla sättet att tillvarata barns bästa. En utgångspunkt i bedömningen är att förslaget ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet samt regeringsuppdragets intentioner.

5. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Europeiska rådet har antagit rekommendationer om nyckelkompetenser för livslångt lärande.¹⁰⁷ En av de åtta nyckelkompetenserna är digital kompetens. Medlemsstaterna är rekommenderade att öka och förbättra den digitala kompetensen på alla utbildningsnivåer inom alla befolkningsgrupper. Att ta bort obligatoriet att använda digitala verktyg i undervisningen i förskolan kan leda till att barn i förskolan i minskad utsträckning får möjlighet att utveckla digital

¹⁰⁷ Europiska unionens råd, *Rådets rekommendationer om nyckelkompetenser för livslångt lärande*, 2018.

kompetens. Varje medlemsstat i EU ansvarar för sitt utbildningssystem organisation och för undervisningens innehåll (Maastrichtfördraget om Europeiska unionen [1992], artikel 126, punkt 1).¹⁰⁸ Rådets rekommendationer är inte bindande, varpå förslaget inte kan sägas strida mot de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU.

6. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

Det är värt att beakta att det mellan ett beslut och tidpunkten för ikraftträdande bör gå minst sex månader. Detta för att målgruppen ska hinna ha möjlighet att ta del av informationsinsatser och påbörja implementeringen av förändringarna. En alternativ lösning är att besluta om ikraftträdande och att sätta ett datum för tillämpning sex månader efter ikraftträdandet.

När regeringen har fattat ett beslut om ändringar i läroplanen kommer Skolverket genomföra kommunikations- och implementeringsinsatser.

B Kommuner och regioner

Regleringen bedöms få effekter för kommuner i egenskap av huvudmän för utbildningen. Kommuner som huvudmän kommer att behöva implementera nya läroplansskrivningar. Huvudmännen kan komma att behöva utöka möjligheterna till kompetensutveckling inom organisationen, rörande till exempel att värdera och välja lärverktyg. För vissa huvudmän kan ett borttaget obligatorium innebära minskade kostnader.

C Företag

Regleringen bedöms få effekter för fristående förskolor i egenskap av huvudmän för utbildningen. Regleringen bedöms få samma effekter för fristående förskolor i egenskap av huvudmän för utbildningen som för de kommunala huvudmännen (se ovan) huvudmän kan ett borttaget obligatorium innebära minskade kostnader.

Regleringen bedöms få effekter för vissa företag¹⁰⁹ inom branschorganisationen Swedish Edtech Industry. Förslaget kommer ha störst påverkan på företag inriktade på hårdvaran, det vill säga digitala lärverktyg, samt digitala tjänster med ett pedagogiskt syfte. Ett frivilligt användande av digitala lärverktyg kan komma att leda till en minskad efterfrågan på digitala tjänster med ett pedagogiskt syfte och därmed minskade intäkter vilket i sin tur kan innebära en minskad marknad.¹¹⁰

¹⁰⁸ Fördraget om den Europeiska unionen (92/C 191/01) – Maastrichtfördraget, 1992.

¹⁰⁹ Dessa företag erbjuder teknik och digitala lärverktyg för förskolor. Det kan handla om både administrativa verktyg och pedagogiska verktyg.

¹¹⁰ Bedömningen bygger på underlag från branschorganisationen Swedish Edtech Industry, *Konsekvenser i branschen vid borttagandet av digital kompetens i förskolans läroplan*, 2024.

D Samråd

Under perioden 2023-12-13 och 2024-02-14 har genomfört sammanlagt nio samråd, se bilaga 2 Deltagare på samråd. Skolverket har genomfört samråd med följande intressenter

- Forskare inom kognitionsvetenskap
- Forskare inom utbildningsvetenskap
- Organisationer
- Skolmyndigheter
- Rektorer från förskolor som deltar i Skolverkets referens verksamhet
- Förskollärare från förskolor som deltar i Skolverkets referens verksamhet
- Lärosäten som bedriver förskollärarytbildning
- Representanter för de nationella minoriteterna och urfolket samerna
- Branschorganisationer inom IT-sektorn och läromedelsföretag.

E Kontaktperson

Vid eventuella frågor, kontakta läroplansavdelningen, enheten för- och grundskola:

Adrian Forssander, undervisningsråd adrian.forssander@skolverket.se eller

Lena Lyckeståhl, undervisningsråd lana.lyckestahl@skolverket.se

Referenser

Archer, C. och Siraj, I. Measuring the quality of movement-play in early childhood education setting: linking movement-play and neuroscience. 23(1):21-42, 2015. DOI:10.1080/1350293X.2014.890351

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1350293X.2014.890351> (Hämtad 2024-02-16).

Arts & Hearts. *Remissvar på Digitaliseringsstrategin 2023–2027, från den ideella föreningen Arts & Hearts som bedriver initiativet Det syns inte*. 2023-04-26.

Folkhälsomyndigheten. *Riktlinjer och rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*, 2023-12-29, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/mat-fysisk-aktivitet-overvikt-och-fetma/fysisk-aktivitet-och-stillasittande/riktlinjer-och-rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande/> (Hämtad: 2024-02-13).

Europiska unionens råd, *Rådets rekommendationer om nyckelkompetenser för livslångt lärande*, 2018-05-22. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.SWE&toc=OJ:C:2018:189:TOC (Hämtad 2024-02-15).

SFS 2018:1197, *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*.

Fördraget om den Europeiska unionen (92/C 191/01) – Maastrichtfördraget, 1992. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex%3A11992M%2FTXT> (Hämtad 2024-03-07)

Funktionsrätt Sverige, *Remissvar Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-26.

Grape, Monica. *"Pröva och pröva igen": Professionellt lärande och agens när förskollärare utforskar digitalisering och lek i undervisningen*. Diss., Luleå tekniska universitet, 2023 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1801977/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2024-02-13).

Göteborgs universitet, dnr 2023/700. *Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-28.

Idéburna skolors riksförbund, *Remissyttrande till Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)*. 2023-04-28.

Ifous, *Ifous yttrande över Statens Skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-28.

Karolinska institutet, dnr 1–322/2023. *Beslut om yttrande över förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-28.

Jourden, M., Bucaille, A. och Ropars J. ”The impact of screen exposure on attention abilities in young children: a systematic review”. *Pediatric Neurology*. (142): 76-88, 2023. DOI: 10.1016/j.pediatrneurol.2023.01.005
[https://www.pedneur.com/article/S0887-8994\(23\)00005-X/abstract](https://www.pedneur.com/article/S0887-8994(23)00005-X/abstract) (Hämtad 2024-02-16).

Jusiene, R., Rakickiene, L., Breidokiene, R. och Laurinaityte, I. “Executive function and screen-based media use in preschool children”. *Infant and child development*. 29(4): E2173, 2020. DOI: [10.1002/icd.2173](https://doi.org/10.1002/icd.2173).

Lagergren, A. och Jonasson, K. ”Barns berättelser i rörelse och förflyttning: Actionkameror i förskolans undervisning”. *Utbildning och lärande*, 17(4):68-86, 2023. DOI: 10.58714/ul.v17i4.18262 <https://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1814371/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2024-02-16).

Lindeman, S.; Svensson, M. och Enochsson, A. “Digitalisation in early childhood education: A domestication theoretical perspective on teachers’ experiences”. *Education and Information Technologies*, 26(4):4879-4903, 2021. DOI: [10.1007/s10639-021-10501-7](https://doi.org/10.1007/s10639-021-10501-7) DOI:10.1007/s10639-021-10501-7
<https://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1539859&dswid=4912> (Hämtad 2024-02-07).

Linköpings universitet, dnr LiU-2023-01164. *Remissvar från Linköpings universitet gällande Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 U2022/03951*, 2023-04-27.

Lunds universitet, dnr V 2023/574. *Yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-27.

Lundqvist, J., Sandström, M., Franzén, K., Westo, G-M., Larsdotter Bodin, U., Runström Nilsson, P. och Munter, A-C. ”Differentierad undervisning och integrerade digitala verktyg i förskola och skola: En storskalig studie”. *Utbildning och lärande*. 15(3):9-27, 2021. DOI: 10.58714/ul.v15i3.11272
<https://publicera.kb.se/ul/article/view/11272/9655> (Hämtad 2024-02-16).

Nilsen, M., Petersen, P., och Danielsson, K. ”Digital högläsning för flerspråkande barn i förskolan”. *Utbildning och lärande*. 17(4):11–30, 2023. DOI:10.58714/ul.v17i4.18253
https://www.researchgate.net/publication/375823498_Digital_hoglasning_for_fler_sprakande_i_forskolan (Hämtad 2024-02-13).

Magnusson, O L., Forsling, K. och Walldén Hillström, K. ”Titta jag ser dig!” – kameran som resurs för delaktighet i förskolan, *Utbildning och lärande*. 17(4):2001–4554, 2023. DOI:10.58714/ul.v17i4.18259 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1813958/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2024-02-13).

Otterborn, A. *Det bästa av två världar: Förskollärares arbete med digitala och analoga resurser i förskolans STEM-undervisning*. Diss., Linköpings universitet, 2023. <https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1810472/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2024-02-13).

Regeringskansliet, dnr. N2017/03643/D, *För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi*, Näringsdepartementet, 2017.

Riksförbundet Attention, *Attentions svar på remissen Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-28.

Samrådsdeltagare, dnr. 2023:2730, *Återkoppling från samråd med kognitionsforskare*, 2024.

Skolverket, *Barn och personal i förskolan. Hösten 2022*. Stockholm: Skolverket, 2023a. <https://www.skolverket.se/getFile?file=11339> (Hämtad 2024-02-26).

Skolverket, *Gruppstorlekar 2014–2022*. Stockholm: Skolverket, 2023b. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=F%C3%B6rskola&omrade=Barn%20och%20grupper&lasar=2022&run=1> (Hämtad 2024-02-14).

Skolverket, dnr 2023:2730–91. *Minnesanteckningar från intervjuer med barn*. Stockholm: Skolverket, 2024a.

Skolverket, dnr 2023:2730–89. *Minnesanteckningar från samråd forskare inom kognitionsvetenskap inför översyn av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024b.

Skolverket, dnr 2023:2730–88. *Minnesanteckningar från samråd med forskare inom pedagogik inför översynen av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024c.

Skolverket, dnr 2023:2730–101. *Minnesanteckningar från samråd med förskollärare från Skolverkets referensförskolor inför översyn av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024d.

Skolverket, dnr 2023:2730–87. *Minnesanteckningar från samråd med lärosäten inför översyn av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024e.

Skolverket, dnr 2023:2730–86. *Minnesanteckningar från samråd med myndigheter inför översyn av förskolan läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024f.

Skolverket, dnr 2023:2730–85. *Minnesanteckningar från samråd med nationella minoriteter inför översyn av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024g.

Skolverket, dnr 2023:2730–84. *Minnesanteckningar från samråd med organisationer inför översyn av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024h.

Skolverket, dnr 2023:2730–83 *Minnesanteckningar från samråd rektorer inför översyn av förskolans läroplan*. Stockholm: Skolverket, 2024i.

Skolverket, dnr. 2023:2730–82. *Minnesanteckningar från intervju med arbetslag*. Stockholm: Skolverket, 2024j.

Skolverket, *Skolverkets uppföljning av digitaliseringsstrategin 2021*. Stockholm: Skolverket, 2022, <https://www.skolverket.se/getFile?file=9385> (Hämtad 2024-02-07).

Specialpedagogiska skolmyndigheten, dnr STY-2023/259. *Yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-25.

Statens medieråd, dnr DIA 2023/118. *Yttrande över Skolverkets förslag till digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)*, 2023-04-26.

Stockholms kommun, dnr KS 2023/304. *Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-28.

Stockholms universitet, dnr SU FV-0925-23. *Yttrande över Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-23.

Sundqvist, A., Barr, R., Heimann, M., Birberg-Thornberg, U., & Koch, F. S. "A longitudinal study of the relationship between children's exposure to screen media and vocabulary development". *Acta Paediatrica*. 113(4):517-522, 2023. DOI: 10.1111/apa.17047.

https://www.researchgate.net/publication/376000635_A_longitudinal_study_of_the_relationship_between_children's_exposure_to_screen_media_and_vocabulary_development (Hämtad 2024-02-14).

Sveriges lärare. *Yttrande över Förslag på en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-21.

Svenska barnläkarföreningen. *Remissvar angående Skolverkets digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-21.

Swedish Edtech Industry. *Yttrande Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027*, 2023-04-12.

Swedish Edtech Industry, dnr 2023:2730–98. *Konsekvenser i branschen vid borttagandet av digital kompetens i förskolans läroplan*, 2024.

United Nations Committee on the Rights of child. *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, 2013.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhsqlkirKQZLK2M58RF%2F5F0vEAXPu5AtSWvliDPBvwUDNUfn>

[%2FyTqF7YxZy%2Bkauw11KClJiE%2BuI1sW0TSbyFK1MxqSP2oMlMyVrOBPKcB3Y1%2FMB](#) (Hämtad 2024-02-14).

United Nations Committee on the Rights of child. *General comment No. 7 (2005). Implementing child rights in early childhood*, 2006.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhskIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vFBt3FEuw5MPwUGL3wWtvx4j73rex5qxa3VhfNzYn7%2BdXmEE6x0AhrdwGxiZZx%2FWZnfHRL2pLxnWBNTLj6tdrT2> (Hämtad 2024-02-14).

United Nations Committee on the Rights of child, *Indigenous children and their rights under the Convention*, 2009a.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhskIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vHfIzasSO0EEddqWmq9j7BREhPNv8rsqw5s1P9yZnbT0%2BVCTg7gTjfUoMHKWMhfZjxkzJvW8MwfhHmnb02XKphT> (Hämtad 2024-02-15).

United Nations Committee on the Rights of child. *General comment No. 12 (2009) The right of the child to be heard*, 2009b.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhskIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vHKTUsoHNPBW0noZpSp5d6MSKiT09ePYFY4cH5tmyyvg%2FzVvi%2BJDuaCgf7NB%2BqHeFDlerQVMa5D11979EtHr%2BnA> (Hämtad 2024-02-14).

United Nations Committee on the Rights of child. *General comment No. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art.24) **, 2013.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhskIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vHCIs1B9k1r3x0aA7FYrehlNUfw4dHmlOxmFtmhaiMokH80ywS3uq6Q3bqZ3A3yQ0%2B4u6214CSatnrBlZT8nZmj> (Hämtad 2024-02-14).

United Nations Committee on the Rights of child, *General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*, 2021.

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhskIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vEG%2BcAAx34gC78FwvnmZXGFUI9nJBDpKR1dfKekJxW2w9nNryRsgArkTJgKelqeZwK9WXzMkZRZd37nLN1bFc2t> (Hämtad 2024-02-14).

U2023/02765, *Ändring av regleringsbrevet för budgetåret 2023 avseende Statens skolverk*, 2023-09-28.

U2022/03951. *Remiss av Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet*. 2023

Utbildningsdepartementet, *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet*, Bilaga till regeringsbeslut I:1. 2017-10-19.

Waldorfskolefederationen, *Remissyttrande till Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951)*, 2023-04-26.

World Health Organization. *WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour*, 2020-11-25. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240015128> (Hämtad 2024-02-13).

Wenholm, M., Hvit Lindstrand, S. och Kjällander, S. ”Barns hybrida lek i förskolan.” *Utbildning och lärande*. 17(4):105–122, 2023.

DOI:[10.58714/ul.v17i4.18268](https://doi.org/10.58714/ul.v17i4.18268)

https://www.researchgate.net/publication/375803682_Barns_hybrida_lek_i_forskolan (Hämtad 2024-02-16).

Skolverkets förslag till ändring av förordningen (SKOLFS 2018:50) om läroplan för förskolan

1. Förskolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Förskolan ingår i skolväsendet och vilar på demokratins grund. Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, samt solidaritet mellan människor. Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.

Utbildningen ska genomföras i demokratiska former och lägga grunden till ett växande intresse och ansvar hos barnen för att aktivt delta i samhället och för en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig. Både ett långsiktigt och globalt framtidsperspektiv ska synliggöras i utbildningen.

Förskolan ska spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska därför utgå från vad som bedöms vara barnets bästa, att barn har rätt till delaktighet och inflytande och att barnen ska få kännedom om sina rättigheter.

Förståelse och medmänsklighet

Var och en som verkar i förskolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och verka för en hållbar utveckling.

Utbildningen ska ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Den ska ge barnen möjlighet att på olika sätt få reflektera över och dela sina tankar om livsfrågor.

Det svenska samhällets ökande internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska främja barnens förståelse för värdet av mångfald. Kännedom om

olika levnadsförhållanden och kulturer kan bidra till att utveckla en förmåga att förstå och leva sig in i andra människors villkor och värderingar.

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer. Av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår att de nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är även ett urfolk. Av språklagen (2009:600) framgår att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

Saklighet och allsidighet

Förskolan ska vara öppen för skilda uppfattningar. Alla som verkar i förskolan ska samtidigt hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och denna läroplan och klart ta avstånd från sådant som strider mot dessa värden. Förskolan ska uppmuntra barnen att föra fram sina tankar och idéer och skapa förutsättningar för detta. Barnens åsikter ska tas tillvara i utbildningen och de ska få möjlighet att bilda sig egna uppfattningar och göra val utifrån sina egna förutsättningar. På så sätt kan barnen utveckla tilltro till sin egen förmåga samt bli delaktiga och utöva inflytande över utbildningen.

Barn i förskolan ska inte bli ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen. Därför ska undervisningen vara saklig, allsidig och icke-konfessionell.

Förhållningssättet hos alla som verkar i förskolan, och deras sätt att agera och tala om något, påverkar barnens förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle. Därför är alla som verkar i förskolan viktiga som förebilder.

En likvärdig utbildning

Enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Den ska ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov och anpassas till alla barn i förskolan. Det innebär att utbildningen inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika.

Utbildningen ska ta sin utgångspunkt i läroplanen och det barnen visar intresse för samt i det kunnande och de erfarenheter som barnen tidigare har tillägnat sig. Den ska kontinuerligt utmana barnen vidare genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper. Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd. Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans ska få detta utformat utifrån sina egna behov och förutsättningar.

Förskolan ska aktivt och medvetet främja alla barns lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Förskolan har ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar barnens utveckling, val och lärande. Hur förskolan organiserar utbildningen, hur barnen blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på barnen bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska därför organisera utbildningen så att barnen möts, leker och lär tillsammans, samt prövar och utvecklar sina förmågor och intressen, med samma möjligheter och på lika villkor, oberoende av könstillhörighet.

Förskolans uppdrag

Helhetssyn

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen ska förskolan främja barnens utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar.

I utbildningen ingår undervisning. Undervisning innebär att stimulera och utmana barnen med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning, och syftar till utveckling och lärande hos barnen. Undervisningen ska utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant eftersom barns utveckling och lärande sker hela tiden. Förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet i undervisningen och för att det målinriktade arbetet främjar barns utveckling och lärande. I det ingår att värdera och att välja arbetsätt och lärverktyg. Förskollärare har därmed ett särskilt ansvar i utbildningen som arbetslaget genomför gemensamt. I undervisningen medverkar även andra i arbetslaget, till exempel barnskötare, till att främja barns utveckling och lärande.

Förskolan ska vara en levande social gemenskap som ger trygghet samt vilja och lust att lära. Barn skapar sammanhang och mening utifrån sina erfarenheter och sätt att tänka. Därför ska de i förskolan möta respekt för sin person och sitt sätt att tänka och förstå sin omvärld. Alla som arbetar i förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla tillit och självförtroende. De ska uppmuntra barnens nyfikenhet, kreativitet och intresse. Barnens rätt till kroppslig och personlig integritet ska också respekteras. Det gäller bland annat i den dagliga omsorgen och i frågor om dokumentation.

Utbildningen i förskolan ska planeras och genomföras på ett sådant sätt så att den främjar barnens utveckling, hälsa och välbefinnande. Förskolan ska erbjuda barnen en god miljö och en väl avvägd dagsrytm med både vila och aktiviteter som är anpassade efter deras behov och vistelsetid. Miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem att samspela och att utforska omvärlden samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation.

Miljön i förskolan ska erbjuda alla barn varierade aktiviteter i olika sammanhang. Många valmöjligheter ger ökade förutsättningar för barnen att bredda sina lekmönster och val av aktiviteter. Det är viktigt att alla som arbetar i förskolan bidrar till att barnen oavsett könstillhörighet ges förutsättningar för utvidgade upplevelser och uppfattningar om sina möjligheter. Förskolans miljö ska inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen utan att begränsas av könsstereotypa uppfattningar.

Förskolan ska samarbeta med hemmen för att ge barnen möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Förskolan ska tydliggöra för barnen och barnens vårdnadshavare vilka mål utbildningen har. Detta är en förutsättning för deras möjlighet till inflytande och förståelse för förskolans uppdrag. Det är viktigt att alla som ingår i arbetslaget har förmåga att förstå och samspela med barnen och att skapa tillitsfulla relationer med hemmen, så att förskoletiden blir positiv för barnen.

Lek är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande

För barn är det lek i sig som är viktigt. I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck. På så sätt kan de bilda sig en uppfattning om sig själva och andra människor. Lek stimulerar fantasi och inlevelse. Lek kan också utmana och stimulera barnens motorik, kommunikation, samarbete och problemlösning samt förmåga att tänka i bilder och symboler. Därför är det viktigt att ge barnen tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva.

Lek och rörelse ska ha en central plats i utbildningen. Ett förhållningssätt hos alla som ingår i arbetslaget och en miljö som uppmuntrar till lek och rörelse har stor betydelse för barnens utveckling, lärande och välbefinnande.

Barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar. Alla barn ska ges möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. När någon i arbetslaget följer eller leder lek på lämpligt sätt, antingen utanför leken eller genom att själva delta, kan faktorer som begränsar leken uppmärksammas samt arbetssätt och miljöer som främjar lek utvecklas. Genom en aktiv närvaro är det möjligt att stödja kommunikationen mellan barnen samt förebygga och hantera konflikter.

Kommunikation och skapande

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas stimulerande läsmiljöer som skapar intresse och nyfikenhet för såväl skönlitteratur som sakprosa och andra texter. Vid högläsning med språk- och kunskapsutvecklande syfte ska barnen få möjlighet till delaktighet genom samtal om texter och bilder.

Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. I det ges möjlighet att grundlägga ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt så att barnen på sikt kan värdera information och tillägna sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Förmåga att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändig i ett samhälle som präglas av stort informationsflöde och kontinuerlig förändring

Barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket samer ingår, ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kulturer.

För döva barn, barn med hörselnedsättning och barn som av andra skäl har behov av teckenspråk ska språkutvecklingen främjas i det svenska teckenspråket.

Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen.

Barnen ska ges tid, rum och ro till eget skapande. De ska få möjlighet att utforska, reflektera kring och beskriva sin omvärld. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att uppleva, gestalta och kommunicera genom olika estetiska uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans. Detta innebär att barnen ska få möjlighet att konstruera, forma och skapa genom att använda olika material och tekniker. På så sätt är skapande både ett innehåll och en metod i förskolan för att främja barnens utveckling och lärande.

Utbildningen i förskolan ska ge barnen möjlighet att använda matematik för att undersöka och beskriva sin omvärld samt lösa vardagliga problem.

Hållbar utveckling samt hälsa och välbefinnande

En positiv framtidstro ska prägla utbildningen. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle. Barnen ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig.

Utbildningen ska ta tillvara barnens nyfikenhet samt utmana och stimulera deras intresse för och kunskaper om natur, samhälle och teknik.

Barnen ska få förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga och ges möjlighet till att delta i varierade rörelseaktiviteter återkommande under dagen. De ska även regelbundet få vistas i olika naturmiljöer. Utbildningen ska ge barnen möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla sitt intresse för att vara fysiskt aktiva. När fysisk aktivitet, näringsriktiga måltider och hälsosam livsstil är en naturlig del av barnens dag kan utbildningen bidra till att barnen förstår hur detta kan påverka hälsa och välbefinnande.

Utbildningen ska ge varje barn möjligheter att utforska, ställa frågor och samtala om företeelser och samband i omvärlden och på så sätt utmana och stimulera deras intresse för hälsa och välbefinnande samt för hållbar utveckling.

Omsorg, utveckling och lärande

Förskolan ska erbjuda barnen en trygg omsorg och har en viktig roll för att bidra till att grundlägga barnens trygghet och självkänsla. Utbildningen ska präglas av omsorg om barnets välbefinnande och trygghet. Alla barn ska få uppleva den tillfredsställelse och glädje det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att vara en tillgång i gruppen. Förskolan ska ge barnen möjlighet att utveckla en positiv uppfattning om sig själva som lärande och skapande individer. Därför ska barnen få möjligheter att upptäcka och förundras, pröva och utforska samt tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter.

Förskolan ska stimulera varje barns utveckling och lärande. Utbildningen ska alltid vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet när det gäller såväl innehåll som arbetssätt och val av läromedel. Barnen ska ges förutsättningar för bildning, tänkande och kunskapsutveckling utifrån olika aspekter såsom intellektuella, språkliga, etiska, praktiska, sinnliga och estetiska. Detta förutsätter att alla i arbetslaget deltar i en aktiv diskussion om barnens lärande och om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden. Olika aspekter på kunskap är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till

uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Förskolans arbete ska inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet. Med ett temainriktat arbetssätt kan barnens lärande bli mångsidigt och sammanhängande.

Utbildningen ska ta tillvara barnens egna erfarenheter, behov och det de visar intresse för. Men barnen ska också kontinuerligt utmanas vidare utifrån läroplanen genom att inspireras till nya upptäckter och kunskaper. Förskolan ska bidra till kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande samt förbereda för fortsatt utbildning.

Förskolan ska stimulera barnens kreativitet, nyfikenhet och självkänsla. Barnen ska få möjlighet att förundras och utveckla sin förmåga att utforska, kommunicera och reflektera. Utbildningen ska stimulera barnen till att ta initiativ och ansvar samt ge dem möjlighet att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Utbildningen ska uppmuntra och utmana barnen att pröva sina egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling.

Barngruppen och samspelet mellan barnen är en viktig och aktiv del i barnens utveckling och lärande i förskolan. Undervisningen ska baseras på såväl att barnen lär tillsammans och av varandra som samspelet mellan vuxna och barn. Alla som ingår i arbetslaget ska därför vara uppmärksamma på alla barns möjligheter till samspel mellan enskilda barn, i barngruppen och med de vuxna.

Barnen lär sig genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande men också genom att iakttä, samtala och reflektera. Barnens lärande kan bli mångsidigt och sammanhängande om arbetssätten varierar och miljön är utmanande och stimulerande samt lockar till lek och aktivitet. Utbildningen ska ge utrymme för barnens egna initiativ, fantasi och kreativitet. Barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen, både utomhus och inomhus och i varierande miljöer.

Varje förskolas utveckling

Utbildningen i förskolan ska utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett ansvar för att så sker. Rektorns ledning samt förskollärares ansvar för att undervisningen bedrivs i enlighet med målen i läroplanen och arbetslagets uppdrag att främja barns utveckling och lärande är förutsättningar för att utbildningen ska utvecklas och hålla hög kvalitet. En sådan utveckling kräver att rektor och alla som ingår i arbetslaget systematiskt och kontinuerligt dokumenterar, följer upp, utvärderar och analyserar resultaten i utbildningen.

2. Mål och riktlinjer

Målen anger inriktningen på utbildningen i förskolan och därmed den förväntade kvalitetsutvecklingen i utbildningen samt hur denna bidrar till varje barns utveckling och lärande.

Riktlinjerna anger förskollärares ansvar för att undervisningen bedrivs i enlighet med målen i läroplanen. Riktlinjerna anger också uppdraget för var och en i arbetslaget, där förskollärare, barnskötare och annan personal kan ingå, att erbjuda varje barn en trygg omsorg samt främja alla barns utveckling och lärande.

Alla som arbetar i förskolan ska följa de normer och värden som förskolans läroplan anger och bidra till att genomföra förskolans uppdrag.

2.1 Normer och värden

Förskolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att efter hand omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.

Mål

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande,
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till etiska dilemman och livsfrågor i vardagen,
- respekt och förståelse för alla människors lika värde och de mänskliga rättigheterna, och
- ett växande ansvar och intresse för hållbar utveckling och att aktivt delta i samhället.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för att

- barnen får sina behov respekterade och tillgodosedda och får uppleva sitt eget värde,
- tillämpa ett demokratiskt arbetssätt där barnen aktivt deltar,
- aktivt inkludera ett jämställdhetsperspektiv så att alla barn får likvärdiga möjligheter till utvidgade perspektiv och val oavsett könstillhörighet, och
- utveckla normer och förhållningssätt för arbetet och samvaron i barngruppen.

Arbetslaget ska

- visa respekt för individen och medverka till att skapa ett demokratiskt klimat, där barnen får möjlighet att känna samhörighet och utveckla ansvar och solidaritet,
- samverka i arbetet med aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering och kränkande behandling,
- medvetet och aktivt arbeta med jämställdhet,
- stimulera barnens samspel samt hjälpa och stödja dem att bearbeta konflikter, reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra,
- uppmärksamma och problematisera etiska dilemman och livsfrågor i vardagen,
- uppmärksamma barnen på att människor kan ha olika värderingar som styr deras uppfattningar och handlingar och samtidigt förankra de grundläggandena värdena, och
- samarbeta med vårdnadshavare, samt diskutera regler och förhållningssätt i förskolan med vårdnadshavare, för att främja barnets utveckling till en ansvarskännande människa och samhällsmedlem.

2.2 Omsorg, utveckling och lärande

Utbildningen i förskolan ska bidra till att barnet utvecklar en förståelse för sig själv och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska vara grunden för utbildningen. Den ska präglas av att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Utbildningen i förskolan ska ta sin utgångspunkt i läroplanen samt barnens behov, erfarenheter och det de visar intresse för. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas tillvara för att skapa mångfald i lärandet.

Mål

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- sin identitet och känna trygghet i den samt medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet,
- självständighet och tillit till sin egen förmåga,
- nyfikenhet, kreativitet och lust att leka och lära,
- förmåga att fungera enskilt och i grupp, samarbeta, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt att ta ansvar för gemensamma regler,
- förmåga att lyssna på och reflektera över andras uppfattningar samt att reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar,
- fantasi och föreställningsförmåga,
- motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för hur viktigt det är att ta hand om sin hälsa och sitt välbefinnande,
- förmåga att använda och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld,
- förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans,
- intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa,
- ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften,
- intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och hur de används för att förmedla budskap,
- sin kulturella identitet samt kunskap om och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald samt intresse för det lokala kulturlivet,
- både det svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket, om barnet tillhör en nationell minoritet,
- både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska,
- svenskt teckenspråk, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk,
- förmåga att använda matematik för att undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar av egna och andras problemställningar,

- förståelse för rum, tid och form, och grundläggande egenskaper hos mängder, mönster, antal, ordning, tal, mätning och förändring, samt att resonera matematiskt om detta,
- förmåga att urskilja, uttrycka, undersöka och använda matematiska begrepp och samband mellan begrepp,
- förståelse för samband i naturen och för naturens olika kretslopp samt för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra,
- förståelse för hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling,
- förståelse för naturvetenskap, kunskaper om växter och djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen,
- förmåga att utforska, beskriva med olika uttrycksformer, ställa frågor om och samtala om naturvetenskap och teknik,
- förmåga att upptäcka och utforska teknik i vardagen, och
- förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för att varje barn

- upplever att det är roligt och meningsfullt att lära sig nya saker,
- får nya utmaningar som stimulerar lusten att erövra nya erfarenheter och kunskaper,
- får förutsättningar för att utvecklas, leka och lära och samtidigt stimuleras att använda hela sin förmåga,
- erbjuds en god omsorg med balans mellan aktivitet och vila,
- utmanas och stimuleras i sin motoriska, sociala, emotionella och kognitiva utveckling,
- får goda förutsättningar att bygga upp tillitsfulla relationer och känna sig trygga i gruppen, och
- utmanas och stimuleras i sin utveckling av språk och kommunikation samt matematik, naturvetenskap och teknik.

Arbetslaget ska

- verka för en god och tillgänglig miljö för omsorg, lek, rörelse, utveckling och lärande,
- inspirera och utmana barnen att bredda sina förmågor och intressen på ett sätt som går utöver könsstereotypa val,
- ta vara på barnens kunskaper, vetgirighet, vilja och lust att leka och lära samt stärka barnets tillit till sin egen förmåga,
- uppmärksamma samt ge ledning och stimulans till alla barn samt särskilt stöd till de barn som av olika skäl behöver det i sin utveckling,
- utmana barnens nyfikenhet och förståelse för språk och kommunikation samt för matematik, naturvetenskap och teknik,
- skapa förutsättningar för barnen att utveckla sin förmåga att kommunicera, dokumentera och förmedla upplevelser, erfarenheter, idéer och tankar med hjälp av olika uttrycksformer och olika lärverktyg,
- skapa förutsättningar för barnen att förstå hur deras egna handlingar kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling, och

- skapa förutsättningar för barnen att lära känna sin närmiljö och de samhällsfunktioner som har betydelse för det dagliga livet samt att ta del av det lokala kulturlivet.

2.3 Barns delaktighet och inflytande

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de alltefter förmåga får ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan. Barn har rätt till delaktighet och inflytande. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av utbildningen.

Mål

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- intresse för och förmåga att uttrycka tankar och åsikter så att de kan påverka sin situation,
- förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan, och
- förståelse för demokratiska principer och förmåga att samarbeta och fatta beslut i enlighet med dem.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för att varje barn

- får ett reellt inflytande över arbetssätt och innehåll.

Arbetslaget ska

- främja barnens förmåga att vara delaktiga och utöva inflytande över sin utbildning,
- respektera varje barns rätt att uttrycka sina åsikter med olika uttrycksformer samt säkerställa att barnens uppfattningar och åsikter tas tillvara och kommer till uttryck i utbildningen,
- främja barnens förmåga att ta ansvar för sig själva och för samvaron i barngruppen,
- säkerställa att alla barn får lika stort inflytande över och utrymme i utbildningen oavsett könstillhörighet, och
- förbereda barnen för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle.

2.4 Förskola och hem

För att skapa bästa möjliga förutsättningar för att barnen ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt ska förskolan samarbeta på ett nära och förtroendefullt sätt med hemmen.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för att

- utvecklingssamtalets innehåll, utformning och genomförande överensstämmer med de nationella målen, och
- vårdnadshavare ges möjlighet att vara delaktiga i utvärderingen av utbildningen.

Arbetslaget ska

- ta ansvar för att utveckla en tillitsfull relation mellan förskolan och hemmen,
- vara tydliga i fråga om mål och innehåll i utbildningen för att skapa förutsättningar för barns och vårdnadshavares möjligheter till inflytande,
- föra fortlöpande samtal med barns vårdnadshavare om barnets trivsel, utveckling och lärande samt genomföra utvecklingssamtal, och
- hålla sig informerade om barns personliga omständigheter med respekt för barnens integritet.

2.5 Övergång och samverkan

Förskolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för att

- i samverkan med förskollärare och lärare i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet, utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande, och
- vid övergångar särskilt uppmärksamma barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling.

Arbetslaget ska

- i samverkan med förskollärare och lärare i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar.

2.6 Uppföljning, utvärdering och utveckling

Alla som ingår i arbetslaget ska utifrån sina roller genomföra utbildningen i enlighet med de nationella målen och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra utbildningen och därmed öka målpuppfyllelsen.

För att stödja och utmana barn i deras lärande behövs kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande och delaktighet samt inflytande över och intresse för de olika målområdena. Det behövs också kunskap om hur barns utforskande, frågor, erfarenheter och engagemang tas tillvara i utbildningen, hur deras kunnande förändras samt när de upplever utbildningen som intressant, rolig och meningsfull.

Syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga utbildningens organisation, innehåll och genomförande, kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande. Det handlar ytterst om att utveckla bättre

arbetsprocesser, kunna bedöma om arbetet sker i enlighet med målen och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna för barn att leka, lära, utvecklas, känna sig trygga och ha roligt i förskolan. Det är analyserna av utvärderingens resultat som pekar ut väsentliga utvecklingsområden. All form av utvärdering ska utgå från ett tydligt barnperspektiv. Barn och föräldrar ska vara delaktiga i utvärdering och deras röster ska lyftas fram.

Riktlinjer

Förskollärare ska ansvara för att

- varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt följs, dokumenteras och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål,
- dokumentation, uppföljning, utvärdering och analys omfattar hur läroplansmålen integreras med varandra och bildar en helhet i utbildningen,
- kritiskt granska att de utvärderingsmetoder som används utgår från de grundläggande värden och intentioner som uttrycks i läroplanen,
- resultat från uppföljningar och utvärderingar systematiskt och kontinuerligt analyseras i syfte att utveckla förskolans kvalitet och därmed barnens möjligheter till omsorg samt förutsättningar för utveckling och lärande, och
- analysen används för att vidta åtgärder för att förbättra utbildningen.

Arbetslaget ska

- kontinuerligt och systematiskt följa, dokumentera och analysera varje barns utveckling och lärande för att göra det möjligt att följa barns förändrade kunnande samt utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål,
- följa upp och utvärdera hur barnen har möjlighet till inflytande över utbildningen samt hur utbildningen tar tillvara barnens behov, intressen, uppfattningar och åsikter,
- följa upp och utvärdera vårdnadshavares möjligheter till inflytande, och
- analysera resultaten av uppföljningar och utvärderingar i syfte att utveckla förskolans kvalitet och därmed barnens möjligheter till omsorg samt förutsättningar för utveckling och lärande.

2.7 Förskollärares ansvar i undervisningen

Undervisningen i förskolan ska ske under ledning av förskollärare och syfta till barns utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Förskollärare ska leda de målstyrda processerna och i undervisningen ansvara för att

- omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet,
- planering och genomförande utgår från mål i läroplanen och från det kunnande och de erfarenheter som barnen tidigare har tillägnat sig,
- spontant uppkomna aktiviteter och intressen, vardagliga aktiviteter och rutiner i förskolan blir en del av undervisningen,
- utveckla pedagogiskt innehåll och miljöer som inspirerar till utveckling och lärande och som utmanar och stimulerar barnens intresse och nyfikenhet samt håller kvar deras uppmärksamhet, och

- värdera och välja ändamålsenliga arbetssätt och lärverktyg som stimulerar barns utveckling och lärande.

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för förskollärare, barnskötare och övrig personal vid förskoleenheten har rektorn det övergripande ansvaret för att utbildningen som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för förskolans kvalitet och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen systematiskt och kontinuerligt och därmed verka för ökad måluppfyllelse,
- genomföra det systematiska kvalitetsarbetet under medverkan av förskollärare, barnskötare och övrig personal samt säkerställa att barnens vårdnadshavare ges möjlighet att delta i kvalitetsarbetet,
- inkludera arbetet med jämställdhet i det systematiska kvalitetsarbetet,
- förskolans arbete med aktiva åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling genomförs och dokumenteras fortlöpande,
- förskollärare ges förutsättningar att ansvara för undervisningen,
- varje barn tillsammans med vårdnadshavare får en god introduktion i förskolan,
- förskolans arbetsformer utvecklas för att gynna barnens inflytande,
- en god och tillgänglig miljö utformas, med tillgång till olika lärverktyg,
- utbildningen utformas så att barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling får det stöd och de utmaningar de behöver,
- utforma utbildningen och anpassa resursfördelningen så att alla barn får det stöd och de utmaningar de behöver för utveckling och lärande,
- samarbetsformer utvecklas med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens utveckling och lärande,
- samverkan kommer till stånd med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
- utveckla formerna för samarbete mellan förskolan och vårdnadshavare och informera dem om förskolans mål och sätt att arbeta, och
- förskollärare, barnskötare och övrig personal får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Deltagare på samråd a-ö

Barnläkarföreningen
Bodens kommun
Botkyrka kommun
Forshaga kommun
Föräldraalliansen
Göteborgs universitet
Högskolan Dalarna
Högskolan i Borås
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan i Jönköping
Högskolan i väst
Högskolan Kristianstad
Idéburna skolors riksförbund
Jönköpings kommun
Karlstad universitet
Karolinska institutet
Kommunal
Linköpings universitet
Linnéuniversitetet
Luleå kommun
Luleå tekniska universitet
Lunds universitet
Mittuniversitetet
Mälardalens universitet
Renägarförbundet
Riksföreningen attention
Riksorganisationen Same Ätnam
Sameskolstyrelsen
Sefif
Skolinspektionen
Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Stockholms universitet
Svenska Tornedalingars Riksförbund
Sverigefinländarnas Delegation
Sverigefinska Riksförbundet
Sveriges kommuner och regioner (SKR)
Sveriges lärare
Sveriges skolläda
Södertörns högskola

Trajosko Drom
Umeå universitet
Uppsala universitet
Waldorfförskolornas samråd

Sändlista

Myndigheter	
Barnombudsmannen	info@barnombudsmannen.se
Digg – myndigheten för digital förvaltning	info@digg.se
Diskrimineringsombudsmannen	do@do.se
Ekonomistyrningsverket	registrator@esv.se
Folhälsomyndigheten	info@folkhalsomyndigheten.se
Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	ifau@ifau.uu.se
Jämställdhetsmyndigheten	registrator@jamstalldhetsmyndigheten.se
Länsstyrelsen	stockholm@lansstyrelsen.se
Myndigheten för delaktighet	info@mfd.se
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	info@mucf.se
Näringslivets regelnämnd	info@nr.se
Regelrådet	regelradet@regelradet.se
Sametinget	kansli@sametinget.se
Sameskolstyrelsen	sameskolstyrelsen@sameskolstyrelsen.se
Skolforskningsinstitutet	info@skolfi.se
Skolinspektionen	registrator@skolinspektionen.se
Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)	spsm@spsm.se
Statens medieråd	registrator@mediemyndigheten.se
Statistiska centralbyrån	scb@scb.se
Vetenskapsrådet	vetenskapsradet@vr.se

Organisationer	
Arts & Hearts	info@artsandhearts.se
Autism Sverige	johanna.carnvik.schoier@autism.se
Barnläkarföreningen	remisser@barnlakarforeningen.se
BARNverket	samordning@barnverket.nu
DHB för döva, hörselskadade och språkstörda barn	kansliet@dhb.se
Elevernas riksförbund	info@elevernasriksforbund.se
Friskolornas riksförbund	info@friskola.se
Funktionsrätt Sverige	info@funktionsratt.se
Föräldraalliansen Sverige	info@foraldraalliansen.nu

Föräldraföreningen Dyslektiska barn	dyslexi@fdb.nu
Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft	info@hjamkraft.se
Idéburen välfärd	info@iv.nu
Idéburna skolors riksförbund	info@ideburenskola.se
Ifous	anna.akerfeldt@ifous.se
Kommunal	forbundet@kommunal.se
Riksförbundet FUB	fub@fub.se
Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar	info@rbu.se
Riksförbundet Attention	kansliet@attention-riks.se
Riksföreningen JAG	info@jag.se
Sefif	info@sefif.se
SKR	registrator@skr.se
Svenska Diabetesförbundet	emma.skepp@diabetes.se
Svenska skolläkarföreningen	sekreterare@skollakarforeningen.com
Sveriges Elevråd	info@sverigeselevråd.se
Sveriges lärare	remiss@sverigeslarare.se
Sveriges skolledare	info@sverigesskolledare.se
Unga hörselskadade	hej@uh.se
Unga med synnedättning	info@ungsyn.se
Unga rörelsehindrade	kansliet@ungarorelsehindrade.se
Waldorffförskolornas samråd	rws@waldorf.se

Offentliga huvudmän	
Boden	kommunen@boden.se
Botkyrka	medborgarcenter@botkyrka.se
Forshaga	kommun@forshaga.se
Göteborg	stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se
Härjedalen	kommun@herjedalen.se
Jönköping	kontaktcenter@jonkoping.se
Malmö	malmstad@malmo.se
Mölnadal	kontakt@molndal.se
Norrköping	norrkoping.kommun@norrkoping.se
Skellefteå	kundtjanst@skelleftea.se
Stockholm	registrator.utbildning@edu.stockholm.se
Umeå	umea.kommun@umea.se
Vara	kommun@vara.se
Vetlanda kommun	kommun@vetlanda.se

Enskilda huvudmän	
Dibber	info@dibber.se
Hagvidson	info@hagvidson.se
Pysslingen förskolor	info@pysslingen.se

Universitet och högskolor	
Göteborgs universitet	registrator@gu.se
Högskolan Dalarna	registrator@du.se
Högskolan i Borås	registrator@hb.se
Högskolan i Gävle	registrator@hig.se
Högskolan i Halmstad	registrator@hh.se
Högskolan i Jönköping	registrator@ju.se
Högskolan Kristianstad	registrator@hkr.se
Högskolan Väst	registrator@hv.se
Karlstads universitet	registrator@kau.se
Karolinska Institutet	registrator@ki.se
Linköpings universitet	registrator@liu.se
Linnéuniversitetet	registrator@lnu.se
Luleå tekniska universitet	registrator@ltu.se
Lunds universitet	registrator@lu.se
Malmö universitet	registrator@mau.se
Mittuniversitet	kontakt@miun.se
Mälardalens högskola	info@mdu.se
Stockholm universitet	registrator@su.se
Södertörns högskola	info@sh.se
Umeå universitet	registrator@umu.se
Uppsala universitet	registrator@uu.se
Örebro universitet	registrator@oru.se

Nationella minoriteter	
Sveriges Jiddischförbund	info@jiddischforbundet.se
Judiska Centralrådet i Sverige	info@jfst.se
Judiska ungdomsförbundet i Sverige	info@jusungdom.org
Wizo	wizo@wizo.se
Romano Pasos Research Centre	romanopaso@hotmail.com
Centralförbundet Roma International	centralforbundet.roma@gmail.com

Sveriges Romerförbund	marioasp@live.se
Romska ungdomsförbundet	kansli@rufs.org
Roma Institutet	roma_institutet@ymail.com
Riksförbundet Romer i Europa	Stefano.kuzhiov@helsingborg.se
Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa	jon.pettersson@frantzwagner.org
Trajosko Drom	info@trajoskodrom.se
Malmö romska idécenter	malmo.romska.idecenter@gmail.com
Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaakso-laiset	info@str-t.com
Met Nuoret	info@metnuoret.se
Sverigefinländarnas Delegation	sverigefinne@gmail.com
Sverigefinska ungdomsförbundet	info@rsn-sfu.se
Sverigefinska Riksförbundet	info@rskl.se
Sverigefinskt kvinnoforum	foorumi@rskl.se
Sáminuorra	info@saminuorra.org
Svenska Samernas Riksförbund	info@sapmi.se
Riksorganisationen Same Ätnam	kansli@sameatnam.se
Renägarförbundet	renagarforbundet@gmail.com
Niejda	niejdasiembre@gmail.com

Övriga	
Läromedelsföretagen	info@laromedelsforetagen.se
RISE	joakim.jakobsson@ri.se
Swedish edtech industrys	info@swedishedtechindustry.se